

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

PANEL

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN TÜRKİYE
CUMHURİYETİ'NE YANSIMALARI

Yayına Hazırlayan
Dr. Ahmet Zeki Bulunç

ISBN: 978-975-8571-38-3

16.04.2009

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. Abdülkadir VAROĞLU
Başkent Üniversitesi
Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

Prof. Dr. KORKUT ERSOY
Başkent Üniversitesi Rektör Vekili

PANEL YÖNETİCİSİ

Nüzhet KANDEMİR
Emekli Büyükelçi

PANELİSTLER

Dr. Ömer Engin LÜTEM
Emekli Büyükelçi
Avrasya İncelemeleri Merkezi Başkanı

Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN
Kırıkkale Üniversitesi, İİBF
Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanı

Doç. Dr. Haluk SELVİ
Sakarya Üniversitesi
Türk-Ermeni İlişkileri Araştırma Merkezi Müdürü

Mehmet PERİNÇEK
İstanbul Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

Tarih: 16 Nisan 2009 Saat: 14.00
Yer: Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampusu
Prof. Dr. İhsan Doğramacı Konferans Salonu
Eskişehir Yolu 20.Km. ANKARA
Tel: 0312 234 14 11; **Faks:** 0312 234 15 46
<http://sam.baskent.edu.tr>; E-posta sam@baskent.edu.tr

SUNUCU- Değerli konuklar, sevgili izleyiciler; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından düzenlenen *Birinci Dünya Savaşı'nın Türkiye Cumhuriyeti'ne Yansımaları* konulu panele hoş geldiniz.

Konuşmasını yapmak için Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Sayın Prof. Dr. Abdülkadir Varoğlu'nu kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU (Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Sayın Rektör Vekilim, Saygıdeğer Konuklar, Değerli Meslektaşlarım ve Sevgili Öğrenciler;

Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin düzenlediği panelimize hoş geldiniz, özellikle bugünkü toplantımıza katılımlarınızla Üniversitemizle birlikte olduğunuzu bir kez daha gösterdiniz ve onurlandırdınız.

Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, bugün de Türkiye'nin güncel konuları yanında geleceğe ilişkin stratejik önemi haiz sorunları nesnel ve ülkemizin çıkarlarına uygun bir şekilde ele alarak inceleme gayretini sürdürmektedir. Her konuşmamda ifade ettiğim gibi bu panelimizde de Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Mehmet Haberal, toplantının her boyutunu, öngörülü ve ülkemizin ihtiyaçlarına hizmet edecek şekilde tasarlamıştır, ancak maalesef şimdilik aramızda bulunamamaktadır. Biz, kendisinin bu kısa ayrılığı sırasında bile çalışma temposu, Türkiye Cumhuriyeti sevdası ve azmi ile çalışmalarımıza ışık tuttuğuna ve örnek olduğuna inanıyoruz.

Birinci Dünya Savaşı'nın birbiriyle çelişen iki önemli sonucundan biri, Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın "Osmanlı İmparatorluğu yıkılmadı, yıktırıldı" diyerek ifade ettiği gibi, üçüncü bin yılda bile çeşitli projelerle Türkiye Cumhuriyeti'nin önüne konan "Sevr Antlaşması"dır. İkinci önemli sonuç, Çanakkale'de Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atılmasını sağlayan Çanakkale'deki "Diriliş" gayretidir. 1914-1918 tarihlerindeki Birinci Dünya Savaşı sadece düzenli savaşlar ile gelişmemiş, 1915 olayları olarak adlandırılan ve savaşan Osmanlı ordularını arkadan vuracak ve İmparatorluğu parçalamayı hedefleyen iç isyanlar, tehcir v.b. olaylar da bu süreç içinde gerçekleşmiştir.

Aslında, İkinci Dünya Savaşı gibi koşullar dahil, bir sonraki aşamada dünya düzenini yaratan Birinci Dünya Savaşı; 1970'lerde bir kısım büyük devletlerin emperyal projelerinin yeni aracı olarak Ermeni diasporasına oynatılan oyun ve iddialar ile ısıtılmaya başlamış ve Nisan aylarında Türkiye'nin gündemini saptıran bir olaya dönüşmüştür.

Ülkemizin tarihçileri, diplomatları, akademisyenleri bu iddialara ilişkin daha çok araştırma yaptıkça veya örneğin bu ayki Başkent Üniversitesi Bütün Dünya Dergisi'nde de açıklandığı gibi, Avrupa Adalet Divanı'nın bu iddiaları reddetmesi benzeri sonuçlar alındıkça; yeni bir aşama olarak Ankara-Erivan arasındaki diplomatik ilişkiyi zorlayan bir boyut kazanmaktadır. Öte yandan, bu denklemde, ülkemizin derin tarihsel diplomatik birikimi yok sayılarak, sadece Bakü değil; kamuoyu ve diğer paydaşlar da dikkate alınmamaktadır. Diğer bir deyişle, "Kamu Diplomasisi" stratejisine ilişkin büyük gaflar yapılmaktadır.

Geleneksel Ermeni savları nitelik değiştirerek, hatta "1915'e olayları götürmenin zorluğu" bir ölçüde görüldüğü ve dünya kamuoyunun dikkatini yeniden toplayabilmek için güncel mağduriyetler yaratılmaya çalışılmaktadır. Böylece, "sınır kapısının açılması", Ermenileri işgal ettiği "Dağlık Karabağ'dan çekilme" gibi sorunlar gündemimizi doldurmaktadır.

Bugün bu hassas konu daha genel bir çerçeve ve ileriye yönelik bir perspektifle derinlemesine tartışılacaktır.

Başta paneli yönetmeyi kabul eden Büyükelçi Sayın Nüzhet Kandemir olmak üzere çok değerli zamanlarını bize ayıran panelistlere, Stratejik Araştırmalar Merkezi olarak teşekkürlerimizi sunuyoruz. Panelin düzenlenmesine ilişkin olarak bugün içinde bulunduğumuz Başkent Üniversitesi'ni ve platformu oluşturan ve bilimsel faaliyetlerimizde hiçbir desteğini esirgemeyen başta Sayın Rektör Prof. Dr. Mehmet Haberal olmak üzere Rektörlüğümüze şükranlarımızı sunuyoruz.

Panelin içeriği ve sonuçları itibariyle ülkemizin geleceğine yönelik sağlıklı stratejiler üretilmesine katkı sağlaması dileğiyle saygılar sunuyorum.

SUNUCU- Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Sayın Prof. Dr. Abdulkadir Varoğlu'na teşekkür ediyorum.

Panelin açış konuşması için Başkent Üniversitesi Rektör Vekili Sayın Prof. Dr. Korkut Ersoy'u kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. KORKUT ERSOY (Başkent Üniversitesi Rektör Vekili)- Sayın bakanlarım, kıymetli mesai arkadaşlarım, sevgili öğrenciler; tabii biz Rektör Beyle çalışırken işimiz bayağı kolaymış. Hocanın arkasından koşuyorduk - şimdi yanımızda olmadığı için biraz zor ifade ediyorum- takip ediyorduk, işlerimiz kolaydı. O yüzden, vekâlet öyle hiç kolay bir şey değil, vekâlet ederken de biz yine Rektör Beyi takip ediyoruz; Rektör Beyin çizdiği yolda,

Atatürk devrimlerinin ışığında çalışmamıza devam ediyoruz.

Bu üzücü, utanarak ifade ettiğimiz olayın ertesinde böyle bir panelde siz dostlarımızı, siz hocalarımızı, öğrencilerimizi burada görmek, Türkiye'nin gerçekten hak ettiği tablonun ne olduğunun çok güzel bir ifadesidir. Panelistlerimize, Panel Yöneticimiz Sayın Büyükelçimize, bugün bu panelde de bize yol gösterecekleri için şimdiden çok teşekkür ediyorum.

Değerli konuklar; biz Başkent Üniversiteliler, Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşları olarak ülkemiz ve onun geleceğiyle ilgilenmenin birinci derecede görevimiz olduğuna inanıyoruz. Hiçbirimizin sadece kendi mesleğimizle yetinme ve kendi kişisel amaçlarımızı ülkemizden ön planda tutma hedefi olamaz. Bize göre Türkiye Cumhuriyeti'nin her vatandaşının asli görevi, öncelikle ülkesine sahip çıkmaktır. Hiçbirimiz, ülkemizin Atatürk, arkadaşları, aziz şehitlerimiz tarafından hangi şartlarda kurulduğunu asla unutmaz. Eğer bugün bu topraklarda huzur içinde yaşayabiliyor ve bu ülkenin her türlü imkânlarından faydalanabiliyorsak, bunu hiç şüphesiz ülkemizin varlığına borçluyuz. Ben, Rektörümüzün bu söylemini sizlerle bir kez daha paylaşmak istedim.

Biz Başkent Üniversiteliler, yargının tarafsızlığına, hukukun üstünlüğüne inanan, demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin bekçileriyiz. Rektörümüz Prof. Dr. Sayın Mehmet Haberal ve Öğretim Üyemiz Prof. Dr. Fatih Hilmioğlu'nun bir an evvel görevlerinin başında olmasının takipçisiyiz.

Özür dileyerek ifade etmem gerekiyor: Hemen panelin başlangıcından itibaren 9. ve 10. Cumhurbaşkanlarına Üniversitemiz adına bir teşekkür ziyaretinde bulunmam gerekiyor. O yüzden Rektör Yardımcımız Prof. Dr. Mustafa Kuru ile aranızda bulunamayacağız. Panelin bize kazandıracıklarından, biz mahrum olacağız. O yüzden Sayın Başkandan da şimdiden özür diliyorum.

Aslında yapmakta oldukça tereddüt ettiğimiz, ama Rektörümüzün burada olmamasının bizde yarattığı hüznü, baharın çiçekleriyle ortadan kaldırmak istiyoruz. O yüzden, sizlerin müsaadeleriyle Rektörümüze bir çiçek sunmak istiyorum. Kendisi bu çiçeğin kokusunu İstanbul'da da şimdi savcılık soruşturmasında muhakkak alıyor.

SUNUCU- Başkent Üniversitesi Rektör Vekili Sayın Prof. Dr. Korkut Ersoy'a teşekkür ediyoruz.

Panel Yöneticisi ve panelistleri takdim ediyorum: Panel Yöneticisi, Emekli Büyükelçi Sayın Nüzhet Kandemir. Panelistler; Emekli Büyükelçi Avrasya

İncelemeleri Merkezi Başkanı Dr. Ömer Engin Lütem, Kırıkkale Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanı Prof. Dr. Cemalettin Taşkiran, Sakarya Üniversitesi Türk-Ermeni İlişkileri Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Haluk Selvi ve İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nden Mehmet Perinçek.
Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI (Nüzhet Kandemir)- Sayın Rektör Vekilimizin veciz konuşmasını hep birlikte dinledik. Ben de önce sayın bakanlarımı, siz bütün katılımcıları ve panelistlerimizi saygı ve sevgiyle selamlayarak paneli açmak istiyorum.

Benim görebildiğim ve çok kısa bir şekilde ifade etmek istediğim husus, bizleri bu tür toplantılarımızda hiçbir zaman yalnız bırakmayan, konuşmalarıyla değerli görüş ve fikirlerini bizlerle paylaşan ve kutsal mesleğine yaraşır tarzda güler yüzlü, sevecen bir ev sahipliği yapan Sayın Rektör Mehmet Haberal'ın bu eksikliğini hepimiz yürekten hissediyoruz.

Ulusal ve uluslararası ölçekte bilim dünyasının öncüleri arasında yer alan kişileri, ülkemizin ağır bir iç ve dış sorunlar yumağıyla karşı karşıya kaldığı ve mücadele etmek durumunda bulunduğu da dikkate alınarak, içerikten yoksun, vatandaşa güven vermeyen bir takım bahanelerle yolundan alıkoymaya çalışmak, kişilerden de önce ülkemizin uzun vadeli çıkarlarına ters düşmektedir. Herkesin, bunun tarih önündeki sorumluluk ve vebalinin bilincine varması gerekir. Sayın Rektörü en kısa sürede yaşam mücadelesi veren hastalarının ve sevenlerinin yanında göreceğimiz ümit ve kanaatiyle izninizle bugünkü panel toplantımızı başlatmak istiyorum.

Panelimizin konusu olan Birinci Dünya Savaşı'nın Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine yansımaları denildiğinde, benim tabii ilk düşündüğüm, o tarihlerden bu yana her yıl her fırsatta karşımıza çıkan önemli bir sorunun bugün de devam ediyor olmasıdır. Osmanlı'dan bu yana Türk tarihine baktığımızda, önce Selçuklu, daha sonra Osmanlı yönetimi altında asırlar boyu Türklerle iç içe ve çoğu kez Türklerden daha bir refah içinde varlıklarını sürdüren etnik bir grubun, yani Ermenilerin özellikle milliyetçi kanadının arkalarına aldıkları Amerika, Rusya ve İngiliz İmparatorluğu'nun desteğiyle tarihte girilen savaşlar boyunca Osmanlı Ordusuna ve Müslüman halka büyük zararlar veren bir işbirliği içinde buldukları görülür. Amerika, Rusya ve İngiltere, 1800'lü yıllardan başlayarak Ermeniler üzerindeki etkilerini genişletmek amacıyla gayet hareketli bir politika ve davranış sergilemişler ve 19. Asrın sonuyla 20. Asrın başlarına gelindiğinde, Osmanlı İmparatorluğu her yönden sıkı bir kuşatma altına alınmış görünmektedir.

Çeşitli tarihlerdeki savaşlar boyunca sürekli bu desteği arkalarında bulan Ermeni milliyetçileri, hem cephede, hem de cephe gerisinde Osmanlı Ordusuna ve Müslüman halka büyük zararlar veren bir işbirliği içinde kurdukları çeteler marifetiyle ordu ve halk için yaşamsal tehlikeler oluşturmuşlardır. Katliam ve cinayetlerin ardı arkası kesilmemiştir.

Büyük Atatürk, 26 Şubat 1921 tarihinde bir yabancı gazeteye yaptığı açıklamada, özetle, muhtemelen pek çoğumuzun bileceği şu veciz durum değerlendirmesini yapıyor: Bunu Türkçeleştirilmiş ve kısaltılmış şekliyle arz ediyorum. Diyor ki, *“Ermenilerin düşmanla birlikte vatana hıyanette bulunmadıkları sürece, kaygılanacakları bir husus yoktur. Ermenilerin tehciri konusu, aslında şununla sınırlıdır: Rus Ordusu 1915’te bize karşı büyük saldırısını başlattığı bir sırada, o zaman Çarlığın hizmetinde bulunan Taşnak Ermeni Komitesi, askeri birliklerimizin gerisinde bulunan Ermeni halkını ayaklandırmıştır. Düşmanın sayı ve araç gereç üstünlüğü karşısında çekilmek zorunluluğunda kaldığımız için, kendimizi iki ateş arasında kalmış gibi görüyorduk. İkmal ve yaralı konvoylarımız acımasızca öldürülüyor, gerimizdeki köprüler ve yollar tahrip ediliyor ve Türk köylerinde terör estirilirdi. Bu cinayetleri işleyen ve saflarına eli silah tutabilen bütün Ermenileri katan çeteler, silah, cephane ve gıda ikmallerini kapitülasyonların sağladığı dokunulmazlıklar sayesinde büyük stokların bulunduğu Ermeni köylerinden yapıyorlardı.”* Atatürk, çok kısa bir şekilde durumu bu şekilde dünya kamuoyuna açıklıyor.

1923 Lozan Barış Antlaşması’nda Ermeni sorunu diye bir konu yer almamaktadır. İki savaş arasında soykırım iddiaları ve toprak talepleri de bir süre için duyulmaz olmuştur. Ancak, Kıbrıs’ta ortaya çıkan sorunlarla beraber Ermeni diasporası, bir kez daha tahriklerine başlamış, soykırım mitingleri ve Asala terör örgütünün cinayetleri, 1960 ve 1970’li yıllara damgasını vurmuştur.

Ermenilerin Azerbaycan’a saldırısı, Karabağ’ı ve Kelbecer’i alarak kendine bağladığını ilan edişi önemli olaylardır. Ermenistan Bağımsızlık Bildirisi’nde Türkiye topraklarından “Batı Ermenistan” diye söz edilmektedir. Ermenistan Anayasasının giriş bölümü, bunu ulusal arzu şeklinde kaydeder. Nihayet hatırlanması gereken bir husus, 2001 yılında Ermenistan’ın Türkiye ile sınırlarını tanımadığı yolundaki açıklamalarıdır.

Ermenistan, siyasi uyuşma ve diplomatik ilişkilerin gerekli kıldığı ve iyi komşuluğun vazgeçilmez şartları olan sınırların tanınması, toprak ve tazminat taleplerinden vazgeçilmesi, yalan soykırım iddialarının gündemden çıkarılması gibi hususları bugüne kadar kesinlikle benimsememiş ve

reddetmiştir. Daha dün Dışişleri Bakanımızın Erivan'a gidişi arifesinde Sarkisyan, yaptığı açıklamada, Türkiye'ye karşı sürdürülegelen soykırım iddialarından iki ülke arasındaki ilişkiler iyileşse dahi vazgeçmeyeceklerini açıklamış bulunmaktadır.

Türk Ulusunun vazgeçilmez ulusal davaları çerçevesinde gördüğü ve üzerinde büyük duyarlılık gösterdiği konuların özellikle son yıllar içerisinde çok basite indirildiği, Türkiye'nin bu davaları uluslararası bir sorun şeklinde algılaması anlamsızmışçasına ele alındığı, bazı yazar ve akademisyenlerce tarihi gerçekleri göz ardı eden yorumlara tabi tutulduğu görülmektedir. Ulusça vazgeçilmezler olarak nitelediğimiz Kıbrıs, Ege, soykırım gibi davalarımıza ilişkin yalan iddiaları önemsizleştirme gayretinde olan bazı aydın bildiğimiz kişiler, Ermeni soykırım iddialarını benimseyerek özür dilemeye varan bir umursamazlıkla eyleme geçmektedirler. Bunun aksini düşünenlere karşı saldırganlaşmaları da ibret vericidir. Bize yöneltilen tüm iddia ve talepler haklıymış gibi Türkiye'ye teslimiyetçi bir politika benimsetmenin çabasında olanlar, kanımca kendilerine bir çekidüzen vermek zorundadırlar.

Sonuç olarak, Batı dediğimiz âlemin bir parçası olan Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkelerinde Türkiye karşıtlığı, iç siyaset bağlamında ne yazık ki prim yapmakta, bu istikamette lobi faaliyetlerinde bulunanlara ve siyaset erbabına para ve oy getirmektedir. Amerika Birleşik Devletleri genelinde olduğu kadar, pek çok Avrupa Birliği ülkesinde Ermeni diasporası, daha Türkiye ve Ermenistan'a adımını atmamış, doğru dürüst bilgi sahibi olmayan birtakım oyunbazların geçim kapısı haline gelmiştir. Onlar, Ermenistan'ın genel çıkarlarına aykırı olacağını bildikleri halde, bu kapatmayı kapatmamakta direnmekte ve 90 yıldır sürdürdükleri iftiraları bugün de ısrarla sürdürmektedirler.

Ülkemizdeki bazı aymazlar da, bu durumun yeterli bir değerlendirmesini yapmak gereğini duymadan, kişisel çıkarlarına yönelik fantezilerinin faturasını Türk Milletinin ödemesinde bir sakınca görmemekte ve Türklerin tarihte işlemedikleri bir soykırım iddiasının ve suçunun kabulü yönünde çalışmaktadırlar. Gerek içeride, gerek dışarıda olsun, bu tür sakat davranışların karşısına bilgi ve bu ülke halkına olan güvenle teçhiz edilmiş olarak demokratik çerçevede ve fikir düzeyinde çıkmak, her Türk insanının hakkıdır ve onun da ötesinde, kaçınılmaz görevidir diye inanıyorum.

Kamuoylarının bilgilendirilmesi açısından toplantımızın bu istikamette katkı sağlamasını diliyorum ve bu açış konuşmasından sonra, değerli panelistlerimize söz vererek onların bizleri aydınlatmasını rica ediyorum.

Panelistlerimiz zaten sizlerce tanınıyor, uzun uzun onların tanıtılmasına gitmemek suretiyle belki de vakitten biraz tasarruf etmekte yarar var diye düşünüyorum. Benim düşüncem, eğer kendileri de uygun görürlerse, her birinin 20'şer dakika süreyle bizlere konuşmaları ve bu süreler bitiminde tüm konuşmalar bittikten sonra, mümkün olduğunca geniş bir şekilde sizlerden olabilecek soruların cevaplanmasına çalışılması şeklinde düşünüyorum. Eğer sizler de bu konuda mutabık iseniz, bu şekilde panel toplantımıza başlayalım diyorum.

Burada listedeki isimler itibariyle arzu ederseniz, sırayla gideyim. Aksi halde, panelistlerimizden daha önce konuşmak istediğini ifade edenler varsa, onlara da hiç kuşkusuz kulak verir ve ona göre hareket ederiz. Listedeki sırayla Sayın Emekli Büyükelçi Ömer Engin Lütem var, kendisi Avrasya İncelemeleri Merkezi Başkanı. Değerli Lütem'den bizleri 20 dakika süreyle aydınlatmasını rica ediyorum.

Buyurun Sayın Lütem.

ÖMER ENGİN LÜTEM (Emekli Büyükelçi, Avrasya İncelemeleri Merkezi Başkanı)-

Herkesi saygıyla selamlıyorum.

Konum, Ermeni milliyetçiliğinin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra nasıl canlandığıdır.

Ermeni milliyetçiliği iki savaş arasında yok gibidir. Bu duraksamanın nedenini Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki olaylarda aramak gerekmektedir. Bilindiği gibi 1920 Sevr Antlaşması'nın kabulünden sonra Ermeniler, bu Antlaşma ile kendilerine verilen toprakları almak için, Doğu Anadolu'da bir askeri harekâta girişmişlerdi. Bu harekât bir ay kadar sürmüştür ve Ermenilerin kesin olarak yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Ermenilere karşı koyan, Erzurum'da Kazım Karabekir kumandasındaki Türk Kolordusudur. Ancak Mondros hükümleri gereği, bu Kolordu'da da önemli sayıda asker terhis edilmiş ve silahlarının da bir kısmı alınmıştı. Bu Kolordu içindeki gücü az olan Türk Birlikleri bir ay gibi kısa bir zamanda Ermeni kuvvetlerini yenmiş, sınırı aşarak Gümrü'yü almıştır, Erivan da her an düşebilirdi. Ama Ankara, siyasi nedenlerle ve Misak-ı Milli sınırları dışında olduğunu dikkate alarak, Erivan'ın alınmasını önlemiştir, Ermenilerle Gümrü Antlaşması imzalanmıştır. Bu Antlaşmanın önemi sınırı tespit etmesidir. O sınır, hemen hemen bugünkü sınırın aynıdır. Gümrü'nün başka bir önemli maddesi daha vardır; o madde Sevr'i geçersiz ilan etmektedir.

Burada ilginç olan husus Gümrü Antlaşması'nın imzalanmasından yaklaşık 36 saat sonra, 1918 yazında kurulmuş olan bağımsız Ermenistan'ın ortadan kalkmasıdır. Çünkü Gümrü Antlaşması'nı imzalayan Taşnaklar, kendi elleriyle Ermenistan'ı, Sovyet kuvvetlerine teslim etmişlerdir. Ermenistan Cumhuriyeti ortadan kalkınca Gümrü Antlaşması da uygulanamamıştır. Esasen Taşnakların hesabı da budur.

Ancak bu hesap tutmamıştır; zira Ankara Hükümeti ile Sovyetlerin arası gayet iyidir. Gümrü'den 4 ay sonra, yani 1921'in Mart ayında, Sovyetler Birliği ile Ankara Hükümeti arasında bir Dostluk ve İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın özellikle önemli olan iki hükmü vardır: Birincisi, sınırı tespit etmiştir ve bu sınır, Gümrü'nün sınırının aynıdır. İkincisi, Ankara Hükümeti'nin tanımadığı anlaşmaların geçerli olmadığını ifadeyle, ismini kullanmadan, Sevr'i geçersiz ilan etmiştir.

Moskova Antlaşması Ankara Hükümeti'ni ancak kısmen memnun etmiştir. Ankara Hükümeti, geçmiş tecrübelerle dayanarak, başta Mustafa Kemal olmak üzere, benzer bir antlaşmanın Ermenistan ile de yapılmasını istemiştir. Ancak ortaya hukuki bir zorluk çıkmıştır. Çünkü Ermenistan artık bağımsız olmadığından uluslararası hukukun bir süjesi değildir; Sovyetler Birliği'nin içerisinde yer almaktadır. Ankara'nın ısrarı karşısında bir formül bulunur ve aynı yılın ekim ayında Kars'ta Moskova Antlaşması'na benzer bir antlaşma yapılır. O antlaşmayı sınırimız bulunan Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan imzalar. Bu antlaşma ile saptanan sınır yine Gümrü ve Moskova Antlaşması'nın sınırındadır. Küçük farkla bugünkü sınırdır. Kars Antlaşması'nda da dolaylı ifadelerle Sevr'in geçersizliği belirtilmektedir. Kars Antlaşması'nın bugün için de büyük önemi vardır. Çünkü altında kendi delegesinin de imzası bulunan bu antlaşma Ermenistan'ı, Türkiye'den toprak talep etmek için, hukuki bir temelden mahrum etmektedir.

Sayın Başkanın ifade ettiği gibi, Lozan'da ne Ermenistan ne de Ermeni sözcükleri vardır. Olması için bir neden yoktur; zira Lozan'a gelindiğinde başta sınır sorunu olmak üzere Ermeni sorunu çözülmüştür. Bu vesileyle Ermeni sorununun, esas itibarıyla, Anadolu'da, Anadolu topraklarının bir kısmında bir Ermenistan devleti kurmak veya bu toprakları 1918'de Kafkasya'da kurulmuş olan Ermenistan'a ilhak etmek olduğunu hatırlayalım. Değil büyük bir Ermenistan kurulması, Kafkaslar'daki küçük Ermenistan devleti de ortadan kalkmış ve Sovyetler ile bir sınır tespit edilmiştir. Onun için, Lozan'da Ermenistan'a ve Ermenilere atıf yoktur. Yalnız Lozan'da, azınlıkların hakları itibarıyla Ermenileri ilgilendiren bazı hükümler vardır. Bunlar arasında Osmanlı İmparatorluğu'nu terk etmiş olan Ermenilerin döndükleri takdirde bu malları alabilecekleri de bulunmaktadır. Ancak bu

iade için bazı zamanaşımı süreleri konmuştur ve bunların hepsi çoktan dolmuştur. Bugün sık sık “Ermeniler buralarda mallarını bıraktılar; gelecekler, o malları alacaklar” gibi zaman zaman bazı spekülasyonlar duyuyoruz. Mevcut geçerli hukuka göre bunun olması mümkün değildir.

İşte bu nedenlerle Lozan’dan itibaren uzun süre dünya sahnesinde Ermenistan’dan hatta Ermenilerden hemen hiç bahis edilmemiştir. İki savaş arasında Ermenilerin dikkat çeken tek eylemi Amerika Birleşik Devletleri’nde Kongre’ye etki yaparak, Amerika ve Türkiye Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasını geciktirmeleridir. Sonra Amerikan Hükümeti, biraz da dolambaçlı yollarla, Türkiye ile 1927 yılında diplomatik ilişki kurmuştur. Böylelikle vaktiyle gayet güçlü olan Ermeni milliyetçiliği de Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra bir tür uyku dönemine girmiştir.

Yaklaşık yirmi yıl sonra, İkinci Dünya Savaşı’nın sonlarında, Ermeni milliyetçiliği, önce Ermenistan’da, sonra da diasporada ancak ayrı ayrı nedenlerle yeniden canlanmıştır. Bu olay doğrudan doğruya günümüzü ilgilendirdiği için özellikle önemlidir.

Önce milliyetçiliğin Ermenistan’da nasıl canlandığına bakalım. Ermenistan’da, Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olduktan sonra, özellikle Stalin döneminde, hiçbir milliyetçi faaliyete dolaylı veya dolaysız müsaade edilmemiştir. Bu olgunun Türkiye-Sovyetler Birliği ilişkileriyle bir ilgisi yoktur. Sovyetler, Ermeniler için olduğu gibi kendi idarelerindeki diğer halklarda da milliyetçilik akımlarına izin vermemişlerdir. Onlar için bir Sovyet milliyetçiliği söz konusu olabilir, ama Sovyetleri kompoze eden devletçiklerin milliyetçiliği olamaz. Bu sebeple de Ermenistan’da yaklaşık olarak 1944 sonuna kadar, Türkiye aleyhinde bir faaliyet yok gibidir.

Diasporaya baktığımız vakit, çeşitli ülkelere göçen Ermeniler, gittikleri yerlere yerleşmeye ve uyum sağlamaya öncelik verdiklerinden, siyasi denebilecek faaliyetlerde pek bulunmamış, daha doğrusu bulunamamışlardır. Ama başta Taşnak Partisi olmak üzere, Ermeni siyasi partilerinin, Fransa, Lübnan ve Amerika Birleşik Devletleri’nde örgütlendiğini görüyoruz. Ermeni kilisesi de göçmenlerin gittiği ülkelerde faaliyete geçmiştir. Ancak gerek siyasi partilerin gerek kilisenin faaliyeti yerel kalmış olup bunlar ülke düzeyine taşınmamıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonundan itibaren ise Ermeni milliyetçiliği, tamamen ayrı nedenlerle, hem Ermenistan’da, hem de diasporada canlanmıştır.

İlk önce Ermenistan’dan başlayalım. Sovyetler Birliği, özellikle Atatürk

döneminde Türkiye ile çok iyi ilişkiler içindeyken sonra, yaklaşık İkinci Dünya Savaşı'nın başından itibaren, Türkiye ile bazı konularda anlaşmazlığa girmiştir. Bunların temelinde, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsız olması bulunmaktadır. Sovyetler savaşta güçlendikçe Türkiye'ye ithamları da artmıştır. Savaş içinde Türkiye'nin Almanya ile ticaret yapması Sovyetlerce çok eleştirilmiştir. Sovyetlerin 1944 yılında süresi biten 20 yıllık Dostluk Anlaşmasını yenilememeleri, ilerisi için kötü bir işaret olmuştur. Nitekim bir yıl kadar sonra savaş bitince Sovyetler Birliği, önce Moskova'daki büyükelçiliğimiz aracılığıyla sonra da resmen nota vererek Türkiye'den hem Boğazların kontrolünü ve Kars ve Ardahan'ın kendilerine verilmesini istemiştir. .

Bu olayın Ermenilerle ilgisine gelince o zamana kadar hiç bir milliyetçi eyleme müsaade etmeyen Sovyetler Birliği Ermenistan için daha esnek davranmaya başlamışlar ve Ermenilerin Türkiye'ye karşı olan olumsuz duygularından Türkiye'den toprak talepleri için yararlanmaya çalışmışlardır. Bu çerçevede Ecmiyazin'deki Ermeni Başpatriği Türkiye aleyhine beyanlarda bulunmuş ve arkadan Ermeni basınında aynı nitelikte yazılar çıkmıştır. Böylelikle Ermenistan'da Türkiye aleyhinde bir propaganda oluşmuştur. Bu propaganda zaman içinde Ermenistan'da Ermeni milliyetçiliğinin yeniden doğması sonucunu vermiştir.

Bu arada Sovyetler Birliği içinde Ermenistan'ın durumuna da temas etmemiz gerekmektedir. Ermenistan Sovyet idaresine girdikten sonra komünist rejime bir süre direnmeler olmuş ancak bir süre sonra Sovyetler ile yakın işbirliği yapmak politikası izlemeye başlamıştır. Bu çerçevede Ermeniler Sovyetlere çok iyi hizmet etmişler ve bunun yararını da görmüşlerdir. Sovyetler içinde en küçük cumhuriyetlerden biri olan Ermenistan, bu durumuna uymayan bir şekilde politbüroda temsil edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'na da mecburen katılmış ve Ermeniler bu savaşta başarıları nedeniyle üç mareşallik almışlardır. Buna karşın, mesela Azerilerin mareşali olmamıştır; bir generalleri olduğu dahi şüphelidir. Doğrulayamadığımız bir rivayete göre o dönem içerisinde Azerilere verilen en üstün rütbe albaylıktır. Bu durum Sovyetler'deki diğer Müslüman cumhuriyetler için de geçerlidir.

Böylelikle Moskova'da güçlü bir konuma gelen Ermeniler, Ermeni kültürünün muhafazası bahanesi altında milliyetçi duygu ve düşüncelerin Ermenistan'da yayılmasını ve güçlenmesini sağlamışlardır. Ancak diğer yandan bu faaliyetlerinin komünist söylem içerisinde kalmasına, Marksist ilkelere uygun gibi görünmesine özellikle gayret etmişlerdir. Sonunda, pek açık olmayan ifadelerle tehcir ve sonuçları gibi konular işlenmeye başlamıştır. Ancak Moskova Ermenilerin bu faaliyetlerini, Türkiye ile olan ilişkileri daha da bozabileceği endişesi ile daima kontrol altında tutmaya çalışmıştır.

Ermenilerin Moskova'daki durumları için bir misal olmak üzere, bizde Cumhurbaşkanlığına tekabül eden Sovyet Prezidyumu Başkanlığının, 1965-66 yılları arasında, bir Ermeni olan Anastas Mikoyan tarafından işgal edildiğini belirtebiliriz. Mikoyan, yıllarca Politbüro üyesi yapmış, ayrıca Başbakan Yardımcılığında da bulunmuş ve kariyerini Prezidyum Başkanlığıyla noktalamıştır. Bu arada bu makamın daha ziyade protokoler olduğuna, asıl gücün Parti Genel Sekreteri'nin elinde bulunduğuna işaret etmemiz gerekmektedir. Yetkileri sınırlı da olsa Mikoyan'ın daima Ermenistan'ı kolladığını söylememize gerek yoktur.

Sovyet Ermenistan'ındaki milliyetçi akımların ne derecede güçlendiğini, 1965'te, sözde soykırımın 50. yılında, cereyan eden bir olay açıkça ortaya koymuştur. 24 Nisan 1965 tarihinde Erivan'da 50. yılın anılması için bir tören hazırlanmıştır. Moskova törenin kapalı bir salonda olmasını istemesi üzerine tören opera binasında yapılmıştır. Fakat operanın önündeki meydana, Ermenistan için çok büyük bir rakam olan 100 bin kişi toplanmış ve kalabalığı dağıtmak isteyen polisle çatışmalar olmuştur. Bunlar, o dönemde Sovyetler Birliği'nde görülen olaylar değildir. Anlaşılan Ermenistan'da milliyetçilik hissettirmeden çok gelişmiş ve ilk fırsatta adeta patlamıştır. Yine o yılda, 1965'te, Erivan'da bir soykırım anıtının temeli atılmıştır. Bunda, Moskova'nın ne rol oynadığı belli değildir, ama hiç olmazsa mani olmadığı ortadadır. Anıt 1967'de bitmiştir. Halen Erivan'a giden mevki sahibi her kişi, hatta turistler bu anıtı ziyaret etmeye teşvik edilir; kişiler de çok kere nezaket gereği anıtı ziyaret ederler.

Yaklaşık aynı dönemde diasporada da milliyetçilik canlanmıştır. Ancak nedenleri tamamen ayırdır. Ermeniler yabancı ülkelere göçtükten sonra, özellikle Hıristiyan ülkelere gidenler, ikinci kuşaktan itibaren ciddi bir asimilasyon süreci içine girmişlerdir. Diğer bir deyimle yavaş yavaş Ermeniliklerini unutmaya ve buldukları ülkenin örf ve âdetini benimsemeye, oradan evlenmeye başlamışlardır. Bu gayet normaldir; asimilasyon başka ülkelere göç eden kişilerin çocuk veya torunlarının başına er veya geç gelmektedir. Hemen şunu söyleyeyim ki, tamamen asimilasyon sonucunda oluşan ülkeler vardır ve bunların en büyüğü Amerika Birleşik Devletleri'dir. Bu olgu için, olumsuz bir etki bırakan asimilasyon sözcüğünü değil. "melting pot", eritme kazanı veya potası deyimi kullanılmaktadır. Kanada, Avustralya, Güney Amerika'da Brezilya ve ondan daha önemlisi Arjantin asimilasyon sonunda oluşmuş ülkelerdir. Burada Müslüman olanların, İslamiyet'in getirdiği bir mukavemet nedeniyle, asimile olmalarının hayli geciktiğini belirtmemiz gerekmektedir; Almanya'daki işçilerimiz gibi; ama aynı dinden olunca erime çabuk olmaktadır.

Ermenilerin asimilasyonu bazı Ermeni kuruluşlar için yaşamsal önem taşımıştır. Ermenilerle beraber Ermeni kiliseleri, Ermeni siyasi partileri ve Ermeni dernekleri de, yabancı ülkelere gitmiş ve oralarda faaliyet göstermeye başlamıştır. Ermeni dernekleri (hayır kurumları) üzerinde biraz durmamızda yarar vardır. Bunlar genelde çok eskidir. Meşhur AGBU (Armenian General Benevolent Union) geçenlerde 115. yılını kutlamıştır.

Asimilasyon bu üç kuruluşa gayet olumsuz etki yapmıştır. Ermeniler asimile olmaya başladıklarında kiliseye gidenlerin sayısı o oranda azalacaktır. Ermenilerin asimilasyonu tamamlandığında kimse Ermeni kilisesine gitmeyecek ve kilise kapanacaktır. Çünkü Ermeni kilisesi, milli kilisedir. evrensel değildir. Diğer bir deyimle Ermeni kilisesine yalnız Ermeniler gider. Aynı süreç Ermeni siyasi partiler için de söz konusudur.. Asimilasyon sonucu kendini Ermeni hissedenenlerin sayısı azaldıkça, parti üyelerinin sayısı da azalacak, günün birinde partinin üyesi kalmayacak ve o parti kapanacaktır.. Aynı husus büyük ve çok zengin dernekler için de söz konusudur. Asimilasyonun yarattığı bu tehlikeye nasıl karşı çıkılacağına 1940'ların başından beri tartışıldığı ancak bir çare bulunamadığı anlaşılmaktadır. Savaştan sonra Yahudi soykırımı veya bugünkü deyimle Helokost'un Ermenileri çok etkilediği görülmektedir. Hitler döneminde, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaklaşık 6 milyon Yahudi öldürülmüştür. Bu büyük bir trajedidir. Ancak bu olay sağ kalan Yahudilere büyük avantajlar sağlamıştır. Her kes bir şekilde Yahudilere yardım etmek çabası içinde olmuştur. Yahudilere önemli miktarda maddi ve siyasi yardım yapılmıştır. Tamamen Arapların oturduğu bir bölgede bir Yahudi devleti kurulmasının temelinde Yahudilerin, kendi gayret ve iradesi kadar, bu yardımların da rolü büyüktür. Soykırımı uğradıkları için Yahudilere gösterilen bu dikkat ve ihtimam, bazı Ermenilere ilham vermiş ve onlarda "Biz de soykırımı uğradık, biz de Yahudilerle aynı durumdayız" gibi bir düşüncenin yerleşmesine yol açmıştır. Bu düşünce, bir süre sonra, ikinci ve üçüncü ve izleyen Ermeni kuşaklarının yeniden Ermenileştirilmesi için kullanılmıştır. Ermeni çocuk ve gençlerine kiliselerde, Ermeni okullarında, siyasi partilerin gençlik kollarında ve hayır kurumlarında Ermenilerin feci şartlar altında Türklere tarafından öldürüldüğü, ortadan kaldırıldığı hikâyesi ısrarla ve ısrarla anlatılmış, bu çocuk ve gençlerin beyni yıkanmış ve Türkiye ve Türklere karşı derin bir nefret duymaları sağlanmıştır. Bu durum kısa zaman içerisinde Ermeni kuşakları arasında, Türklere karşı davranış bakımından büyük bir fark yaratmıştır. Tehcire tabi olmuş, yerinden yurdundan edilmiş, ailesi dağılmış, bazıları ölmüş, bazıları çeteler tarafından öldürülmüş, gerçekten sıkıntı çekmiş olan birinci kuşak insanları Türklere kötü gözle bakmamış, hatta sempati duymuştur. Bir Türk ile karşılaştıkları vakit, eğer bir hemşerilik bağı da varsa o Türkü evlerine davet etmekte sakınca görmemişlerdir. 1940 ve 1950'lerde bu tür olaylar çok duyulmuştur. Hemen söylemek gerekir ki bu

insanlar Talat Paşa'dan ve İttihat Terakki'den nefret etmişler ancak bu nefreti tüm Türklere karşı beslememişlerdir.

Bunların çocukları ise tamamen ayrı bir ruhi durum içine girmişler ve Türklere karşı koyu bir nefret duymuşlardır. Ancak bu davranışları mantıksızdır. Zira bu kuşaklara mensup olanlar tehciye tabi olmamış ve hiçbir sıkıntı çekmemiştir. Pek çoğu haritada Türkiye'nin yerini dahi gösteremez ve hemen hepsi yaşamlarında bir Türk bile görmemiştir, Ama bilmediği, görmediği, kişi olarak kendisine zarar vermemiş bu insanlardan nefret etmişler ve bunun anlamsızlığını hatta anormalliğini fark edememişlerdir. Bu konuda yıllar önce duymuş olduğum bir olayı anlatmak isterim. Demin sözünü ettiğim gibi, Amerika'da muhtemelen ellili yıllarda, bir Ermeni karşılaştığı ve hemşeri olduğu anladığı bir Türkü evine davet eder, yemek yenir, sohbet edilir v.s. Gece geç vakit Ermeni ailenin oğlu eve gelir. Misafirin Türk olduğunu öğrenince, adeta bir sinir krizi geçirerek, Türkü katil olmakla suçlar ve evden kovar. Bu olay Ermeni kuşakları arasında Türklere karşı farklı tutumu en çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Artık birinci kuşak Ermeni kalmamıştır. Şimdiki kuşaklar yukarıda değindiğimiz beyin yıkamaya tabi olmuş kişilerdir. Onların bu ruh haletini anlamadan Ermeni sorununun bugünkü durumunu da anlamak mümkün değildir.

Yetmişli yılların ortalarında Taşnaklara ve diğer aşırı Ermenilere Ermeni "soykırımını" dünyaya tanıtmak için Türk diplomatlarına saldırılar düzenlemek fikri hâkim olmuş ve böylelikle Ermeni terörü doğmuştur. Bu terörün uygulamaya koyulması bir yönü ile kolay olmuştur; zira yukarıda değindiğimiz beyni yıkanmış Ermeni gençleri, besledikleri kin ve nefret duyguları nedeniyle, terör için bir potansiyel oluşturmuştur..

Bilindiği gibi Ermeni terörü 1973'te başlamıştır; ancak ilk olay bir örgüt eseri değildir; 1975'ten 1986'ya kadar saldırılarda ise örgütlere dayanan bir Ermeni terörü söz konusudur. Sonuç olarak 31'i Türk diplomat veya görevlisi olmak üzere 70 kişi ölmüş, 500 küsur kişi yaralanmıştır. 200 kadar bombalama olayı olmuştur. Terörün Türk diplomatlarını hedef almasının nedeni ise onların Türk Devletini temsil etmesidir. Diğer bir deyimle Türk diplomatlarının şahsında Türk Devleti'ne saldırılmıştır.

Ermeni terörü Türk diplomatlarına saldırmanın yanında, Türklere de zarar vermeye başlayınca ve bu durum büyük tepki çekince, terörü finanse eden Ermenilerin desteğini çekmelerinin sonucu olarak sona ermiştir.

Ancak Ermeni terörünün sona ermesi, bugünkü olayların kapısını açmıştır. Böylelikle Ermeni iddiaları siyasi alana intikal etmiş ve 1987'de, terörün bit-

mesinden hemen sonra, Avrupa Parlamentosu, "Ermeni Sorununa Siyasi Çözüm" ismini verdiği bir karar almıştır. Bu kararda: Parlamento Ermeni soykırımını tanımış, Türkiye'nin tanımamasını istemiş, tanımadığı takdirde bunun Türkiye'nin tam üye olmasının önünde engel oluşturacağını da ifade etmiştir.

Bugüne kadar da Avrupa Birliği'nin Ermeni Sorunu karşısındaki tutumu, zaman zaman arka plana itilerek ve bazen de ön plana çıkararak, esas itibarıyla bu karar çerçevesinde şekillenmektedir.

Halen Ermeni terörü sona ermiş olmakla beraber Türkiye'ye karşı, soykırım suçlamasında bulunan muazzam bir propaganda mekanizması mevcuttur. Her yıl Nisan ayında bu mekanizma ürünlerini vermektedir. Hatta mekanizmadan ziyade bir Ermeni soykırım endüstrisinden bahsetmek daha doğru olur; zira söz konusu karalama kampanyası neredeyse endüstriyel boyutlara ulaşmış vaziyettedir.

Ermeni Diasporası tüm bu faaliyetlerden ne beklemektedir? Taşnakların bazı yazılarında şöyle bir planın mevcut olduğu görülmektedir. Türkiye'de basın buna "3T planı" demektedir. Aslında üç değil de, dört aşaması vardır. Birinci aşama, mümkün olduğu kadar fazla sayıda ülkenin parlamentosu veya uluslararası kuruluşun soykırım iddialarını kabul etmesi; ikincisi, bunların etkisi altında Türkiye'nin de soykırım iddialarını kabullenmesi, üçüncüsü, Türkiye'nin tehcir edilen Ermenilerin ahfadına tazminat vermesi; dördüncüsü ise, daha ileri bir safhada, Türkiye'nin Ermenistan'a toprak vermesidir. Genellikle diasporada inanılan budur, gerçekleştirilmeye çalışılan da budur.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Lütem, çok teşekkürler ediyoruz. Şimdi Sayın Prof. Dr. Cemalettin Taşkiran'dan rica edelim. Buyurun.

Prof. Dr. CEMALETTİN TAŞKIRAN (Kırıkkale Üniversitesi)- Sayın Bakanlarım, Sayın Milletvekillerim, Sayın Komutanım, sayın meslektaşlarım ve değerli öğrenciler; öncelikle Başkent Üniversitesi camiasına, ama aynı zamanda Türkiye'de Cumhuriyete ve Cumhuriyetin değerlerine sahip çıkan herkese, son yaşadığımız müessif olaydan dolayı geçmiş olsun demek istiyorum.

Biz öğrencilerimizle iç içeyiz, toplumla iç içeyiz. Biraz daha toplumun nabzını yakından tuttuğumuzu söylememiz yanlış olmaz. Şöyle bir tespitim var: Türkiye'de her geçen gün hukuka olan güven azalıyor. Son yaşadığımız dalga

dalga gelen üzücü olaylar da hukuka olan güvenin azalmasının en önemli sebepleri olarak karşımıza çıkıyor. Hukuka güvenin azalması, bir toplumdaki rejimi tehlikeye sokar, bir toplumun anarşinin içine girmesine sebebiyet verir. Herkes, kendi adaletini kendisi uygulamaya kalkar ki, maazallah anarşi dediğimiz de budur ve bunun önüne kolay kolay geçilemez. Dolayısıyla yönetenlerin de, yönetilenlerin de ve yasama, yargı ve yürütme erklerinin de toplumda hukukun zedelenmemesine, hukukun üstünlüğünün zedelenmemesine çok büyük itina göstermeleri bir gerekliliktir, bir zarurettir.

Prof. Dr. Sayın Mehmet Haberal'ı Pazartesi günü gözaltına aldılar, şu anda gözaltında, muhtemelen de bırakılacak, ama Sayın Haberal'ın dört gündür görev yapması engelleniyor. Mehmet Haberal'ın görev yapmasını engellemek demek, mesai arkadaşları açısından -Sayın Rektör Vekili, konuşmasında açıkladı- üniversitenin yönetimini engellemek demektir. Sayın Haberal'ın görev yapmasını engellemek, öğrencileri açısından, bilim yapılmasını, bilimi engellemek demektir. Ama en önemlisi, Sayın Haberal'ı görev yapma konusunda engellemek demek, hastalarının hayata tutunmasını, hayatta kalmasını, yaşamasını engellemek demektir ki, buna kimsenin hakkı olmaması lazım. Hukuk usulü de en az hukukun esası kadar önemlidir, hatta gelişmişliğin, demokratikleşmenin bence en önemli göstergelerinden biridir. Bu açıklamayı yapmayı bir gereklilik olarak gördük. Affınıza sığınarak şimdi konuşmama geçiyorum.

Efendim, ben size Ermenilerin iddialarından bahsedeceğim. Tabii geniş bir sunumdur. Ama size sadece bir bölümünü aktaracağım. Ermenilerin Türklerle ilgili birçok iddiaları var. Ama bu iddiaları, dört ana başlıkta toplamamız mümkün. Bunlardan biri şu: Diyor ki Ermeniler, *“Türkler Ermenistan'ı işgal etmiş ve Ermenilerin topraklarını almışlardır.”* İkinci iddiaları: *“1877-78 Osmanlı-Rus Harbi sonrası Ermenileri Türkler, sistemli bir şekilde katletmeye başlamışlardır.”* Üçüncü iddiaları: *“Türkler, 1915 yılında Ermenilere soykırım uygulamışlardır.”* Son olarak söyleyeceğimiz iddiaları da: *“Soykırım sırasında 1,5 milyon Ermeni hayatını kaybetmiştir.”* İddialar ana başlıklar halinde böyle.

Önce şunu hemen söyleyelim: Bunların hepsi yanlış. Yalan diyeceğim de, biraz ağır olur diye söylemiyorum. Yanlış. Niçin yanlış? Size onları burada kısaca aktarmaya çalışacağım.

Birinci iddiaya bakalım: *“Türkler Ermenistan'ı işgal etmiş ve Ermenilerin topraklarını almışlardır.”* Bu doğru değil, çünkü Türklerin kitle halinde, topluca Anadolu'ya gelmeleri, malum, Selçuklular dönemindedir, 1070'li yıllardadır. 1071'de Malazgirt Savaşı'ndan sonra Türklerin Anadolu'ya

yerleşmeye başlamalarıyla birlikte Ermenilerle temasları var. Ermeniler o yıllarda Anadolu'da varlar, Doğu Anadolu'da varlar, ama Bizans'a tabi olarak yaşıyorlar. Dolayısıyla, Türklerin Ermenilerin elinden bir devlet almaları, toprak almaları asla söz konusu değildir. Daha sonra bir tek Çukurova bölgesinde 1198 yılında bir Ermeni Krallığı, Klikya Ermeni Krallığı kurulacaktır. Bu da Selçuklu'ya bağlanacaktır. Selçuklu'ya vergi verecektir ve 1366 yılında da Çukurova'daki Ermeni Krallığı, Memlûklular tarafından yıkılacaktır. Yani yıkanlar Selçuklular ve Osmanlılar değil. Türkler Anadolu'ya geldiklerinde, Ermenilerin Anadolu'da bir devletleri yoktur. Bu iddia tamamen yanlıştır, uydurmadır. Üstelik bunu Ermeni tarihçiler de söylüyorlar. Ama Sayın Büyükelçim de söyledi, Ermeni meselesinin tarihi ve bilimsel bir tarafı kalmadı, Ermeni meselesi tamamen siyasi platformda yürütülüyor ve siyasi bir mesele olarak görülüyor. Meseleyi hukuki zemine, bilimsel zemine çekerseniz, Ermenilerin söyleyecek bir şeyi yok zaten; olmadığı için de bu meseleyi ısrarla siyasi zeminde tutmaya çalışıyorlar.

Dolayısıyla, Ermeni tarihçiler de bunu söylüyor, şuradan birkaçını aktarayım size. Asoghik, önemli Ermeni tarihçilerinden biridir, kitabında diyor ki, *"Ermeniler Türkleri sevinçle karşıladılar, hatta Türklere yardım ettiler."* Türkler Anadolu'ya girerken, Ermeniler Bizans'a karşı Türkleri tercih etmişlerdir. Urfalı Matheos var, yine hepimizin bildiği gibi Ermenilerin önemli tarihçilerinden biridir. Kroniklar yazmıştır, yani tarihi metinler. Sultan Melikşah 1192'de ölmüş. Melikşah'ın ölümü üzerine Ermeniler Melikşah için ağıtlar yakmışlar. İşte bu kronikların bir tanesinde, 129 sayılı kronik, diyor ki, *"Melikşah'ın kalbi Hıristiyanlara karşı şefkatle, iyilikle doluydu, İsa'nın evlatlarına çok iyi davrandı. Melikşah Ermeni halkına refah, barış ve mutluluk getirdi."* Mateos Urfa'da yaşıyor ve şöyle bir tespiti daha var: *"Urfa'nın Türkler tarafından fethi, Urfa'da yaşayan Ermeniler tarafından bir bayram havası içinde kutlandı"* diyor. Yani, tarihi gerçeklere bakarsanız, birinci iddianın tamamen yanlış olduğunu çok rahat bir şekilde görebilirsiniz.

Türkler, Ermenilerden toprak almamışlardır; Türkler Anadolu'ya geldiklerinde, Ermeniler Bizans'a tabi yaşıyorlardı. Bu iddianın bilimsel ve tarihi bir temeli yok, bu iddia bilimsel olarak yanlış.

İkinci iddialarına bakalım: Ermenilerin ikinci iddiaları, *"Türkler, 1877-78 Osmanlı-Rus-Romen Harbi'nden sonra Ermenileri sistemli bir şekilde katletmişlerdir."* Burada, aslında, bir tane doğru var, o da şu: Demek ki Türkler 1877-78 Osmanlı-Rus Harbiyle katletmeye başlamışlarsa, 1071'de gelindi, 1071'den 1878'e kadar, yani yaklaşık 800 yıl herhangi bir şey olmamış. Buradan çıkan doğru bu. Ufak tefek anlaşmazlıklar var, ama gerçekten iki toplum arasında büyük bir sorun yok. Demin Sayın Büyükelçim

de söyledi, aslında Türklerle birlikte yaşayan gayrimüslim unsurların içerisinde Türk kültürünü en çok benimseyenler Ermeniler olmuştur. O kadar ki, bazı Ermeniler Ermenice'yi bırakmış, birbirleriyle Türkçe konuşmuş, Türkçe anlaşmıştır.

Fransa'da Beçanson'da Franche- Compte üniversitesinde bulundum. Beçanson'da bulunduğum sırada yaşadığım bir olayı burada kısaca nakletmek isterim. Pazar yerini geziyorum, kızım küçük, ona küçük bir oyuncak tabanca alacağım. Bir yerde bir oyuncak tabanca gördüm, "20 Frank" dediler. Aynı tabancayı bir başka yerde gördüm, "25 Frank" dediler. Yanımda Türk arkadaşlarım vardı; onlara dedim ki, "Burası da bizim ülkemize dönmüş, aynı tabancayı, aynı yerde iki farklı fiyata buluyorsunuz; biri 20 Frank, biri 25 Frank." *Fransız satıcı bana döndü, Türkçe olarak dedi ki, "Kim size 20 Frank dedi.?" "Şuradaki satıcı" dedim, ama beni anlamasına şaşırdım. Sonra dedim ki, "Sen Türkçe'yi nereden biliyorsun?" "Ben Türkçe bilirim"* dedi. Sonra anladık ki, Ermeni. Konuşmaya devam ettik. O kadar güzel Türkçe konuşuyor ki... *"Türkiye'ye geldin mi?"* Diye sordum. Gelmemiş. Ailesi Kayseri'den İstanbul'a, İstanbul'dan da Fransa'ya göç etmiş. Sözüme dikkat ediniz, Türkiye'ye gelmemiş, Türkçe konuşuyor, hem de o kadar güzel konuşuyor ki, bildiğiniz gibi değil. Bana diyor ki, *"Burada işçileriniz var, ben işçilerinizle konuşuyorum. İşçileriniz adamakıllı Türkçe bilmiyor."*

Burada şu husus dikkatimi çekti: Biz Anadolu'da bile *"adamakıllı"* kelimesini pek kullanmıyoruz artık. *"Adamakıllı"*yı içimizde kullanan kaç kişi var ? Çok nadir. *"Adamakıllı"* kelimesi neredeyse bizim lisanımızdan çıkmak üzere. Ama ben bunu Fransa'da, Beçanson'da Türkiye'ye gelmemiş bir Ermeni'den, Türkçeyi ailesinden öğrenmiş bir Ermeni'den duydum. Yani, bu 800 yıl içerisinde Müslüman olmayan halk arasında Türk kültürünü en çok benimseyenler Ermeniler olmuştur. Bu kesin. Hatta 1914'te de Ermeni isyanları devam ederken, Sayın Büyükelçim, Kilis'teki Taşnak Cemiyeti, İstanbul'a bir yazı göndermiş, karar defterinde var. Orada diyor ki: *"Bize gönderdiğiniz ihtilal beyannamelerini Ermenice göndermişsiniz. Bu civarda Ermenice bilmeyen Ermeni köyleri var. Bu Ermeni köylerinin anlayacağı biçimde Türkçe gönderin."* Yani, Ermeni köyleri artık Ermenice konuşmayı bırakmışlar. Bu zorla olmaz, bu benimsemeye olur. Ayrıca biliyorsunuz, müziğimize büyük katkıları var. Tatyos Efendinin şu bestesini bilmeyen, sevmeyen var mı?: *"Bu akşam gün batarken gel / Sakın geç kalma, erken gel."*

Efendim, müzik farklı bir şey. Bir insana zorla beste yaptırılmaz. Bu içten gelecek. Bu benimseme meselesi. Yani, size şunu söylemeye çalışıyorum, bu 800 yıllık süre içerisinde Ermeniler Türk kültürünü en çok benimseyen unsur olmuşlardır. Ama deniyor ki, "93 Harbi sonrası sistemli bir şekilde katletme

başlamış.” Bu da yanlış. Ermeniler 93 Harbi sonrası yanlış yaptılar. Neden yanlış yaptılar? 19. Yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin “Hasta Adam” olduğu yüzyıldır. Artık herkesin onu öldürmeye çalıştığı bir yüzyıldır. Onun ötesinde, onun mirasının bir an önce paylaşılmaya çalışıldığı bir yüzyıldır 19. Yüzyıl. İşte bu 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti, hemen hemen girdiği her savaşı kaybetmiştir. Bu savaşlardan bir tanesi de 93 Harbi'dir ve bu Harp büyük bir bozgundur; Balkan Harbi de bir bozgundur, 93 Harbi de bir bozgundur. Dolayısıyla, herkes yenilebilir, ama bozgunu biz bu savaşla yaşadık, Balkanların büyük bir kısmını kaybettik; 93 Harbi'nde, hem doğuda, hem de Balkanlar'da büyük bir facia yaşadık.

Tabii 93 Harbinde bir Ayestefanos Anlaşması var; arkasından Batılı güçler bunu bozdular, bundan sonra Berlin Antlaşması var. Berlin Antlaşması ile, dikkatinizi çekerim, Bulgaristan özerk oldu, yani neredeyse bağımsızlığa gitmek üzere, Girit özerk oldu, Karadağ bağımsız oldu, Sırbistan bağımsız oldu, Romanya bağımsız oldu, Bosna-Hersek bağımsız olmadı, ama idaresi Osmanlı Devleti'nden çıktı, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na verildi. Tabii bunları görünce Ermeniler, dediler ki, “*Biz de pay isteriz, biz de bağımsız olalım.*” Ruslara da güveniyorlar, Avrupalılara da güveniyorlar. Böylece 93 Harbi'nden sonra Ermeniler, çeteler kurarak Türklere saldırmaya başladılar (Yansı 1). Amaçları şuydu: “*Türklerle Ermeniler anlaşamıyor. Dolayısıyla, nasıl diğerleri bağımsız olmuşsa, Ermenilerin de bağımsız olması gerekir.*” Bu kanaati yaymaya çalışıyorlardı; bunu 93 Harbi sonrasında bütün dünyaya göstermeye çalışıyorlardı.

YANSI 1: KURULAN ERMENİ ÇETRLERİNDEN BİR GRUP

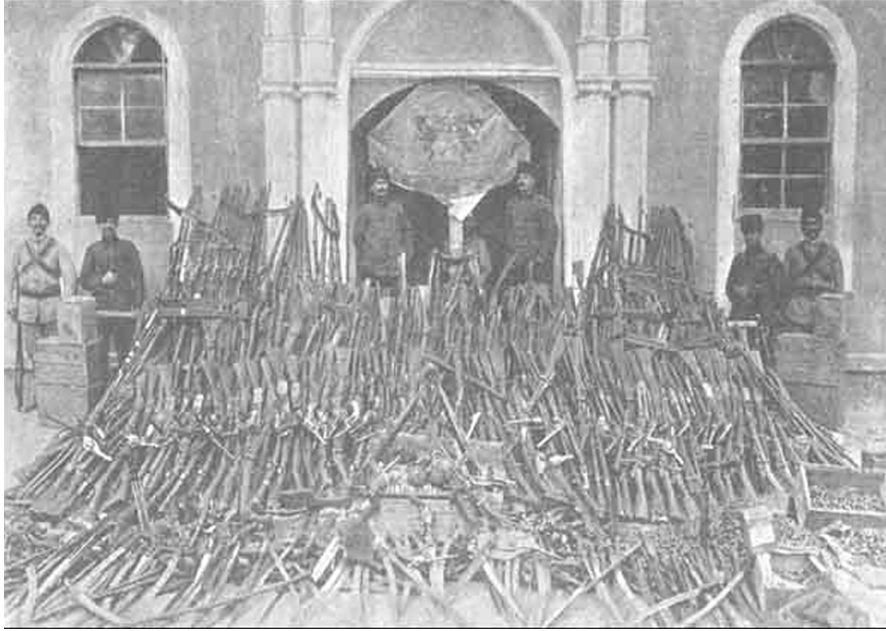

Ermeniler çok sayıda çeteler kurdular. 1880'lerde kurulan çetelerden birkaçının ismini söyleyeyim: Karahaç Cemiyeti var, Silahlılar Cemiyeti var, İttihat ve Halas var, daha bir çok cemiyet var. 1880'lerde kurulan cemiyetler, Osmanlı Devleti'nde yaşayan Ermeni toplumundan çok itibar görmedi. Neden? Çünkü, 800 yıllık bir beraberlik var. Demin size onu söylemeye çalıştım, ortak yaşam var ve ortak kültürü paylaşma var. Durum böyle olunca yurtdışında dernekler kuruldu ki, iki tanesi son derece önemli; bildiğiniz gibi biri Hınçak Cemiyeti, biri Taşnak Cemiyeti. Taşnaklar 1890'da Tiflis'te kuruldu, diğeri de Hınçak, 1887'de Cenevre'de kuruldu. Bunlar siyasi örgüt olarak görünseler de, tedhiş örgütüydüler, terör örgütüydüler ve dışarıda terör faaliyetleri planlayıp içeride, Osmanlı ülkesi topraklarında uygulamaya koydular. Kuruluş tarihlerine 1890 dedim; arkasından da isyanlar birbiri arkasına gelmeye başladı. 1890, 1900, 1910, en son Adana isyanına getirelim, orada bırakalım. Birinci Dünya Savaşı ayrı. 93 harbi sonrası 30 yılda 40'tan fazla Ermeni isyanı çıkmıştır. Birkaçını hatırlatayım size: Erzurum isyanı 1890, Merzifon-Kayseri-Yozgat olayları, 1. Sason İsyanı, Maraş Süleymanlı İsyanı, Divriği İsyanı, Babıali olayı 1895, Trabzon İsyanı, Elazığ, Diyarbakır, Maraş, Urfa... Bunları çoğaltabilirsiniz. 1895'te Merzifon, Sivas, Antep, Muş, Bitlis, Kayseri, tekrar Zeytun isyanları, Osmanlı Bankası baskını 1896, 1897'de İkinci Sason isyanı, Sultan Abdülhamit'e yapılan suikast 1905 ve en son 1909 Adana İsyanı; 40'tan fazla isyan var.

Ancak, Ermeniler asıl isyanlarını –arkadaşlarım anlatacak, ben oraya girmek istemiyorum- Birinci Dünya Savaşı öncesinde plandılar. Niye? Aldıkları karar şöyle:“Savaşa giriyor Osmanlı Devleti, savaştaki kuvvet durumuna göre Ermeniler de saflarını, tutumlarını belirleyecekler. Türkler zayıf olursa Ruslarla birlikte Türklere saldıracaklar.” Bunu yaptılar, 1913-14'te Anadolu'nun her yerinde isyanlar var. Nerede isyanlar var? Bakın, 26 Nisan 1915'te toplanan silahları söyleyeyim, size Genelkurmayın arşiv belgelerine dayanarak söylüyorum (Yansı 2'de daha 1914 yılında Adapazarı Blgesinde toplan silahlar görülmektedir). Bursa, İzmit, Sivas, Malatya, Dört Yol, Samsun, Trabzon, Urfa, Merzifon, Amasya, Adana, Osmaniye, Hasanbeyli, onun dışında Elazığ, Diyarbakır, Maraş, bu bölgelerde 6 bine yakın silah ele geçirilmiştir. Savaşın başında sayılır, Nisan 1915'te. Unutulmamalı ki bu bölgelerde isyanlar çok değil. Asıl isyanın merkezi olan yer Van, Bitlis, Sason ve Erzincan, Erzurum bölgesi. Ermenilerin aşırı silahlı faaliyetlerinden dolayı bu bölgede arama yapılamamış,. Ama Osmanlı Genelkurmayı, ele geçen belgelere göre bir tahmin yapmış, buna göre Ermenilerde 50 bin silah olduğu tahmin ediliyor. Yine savaş öncesinde hemen hemen her yerde Ermenilerin çete faaliyetleri var. Ama bunlardan bir tanesi var ki çok önemli: Van isyanı. Van'da nisan ayında başlayan isyan birden bire gelişti. Neden gelişti? Çünkü, Kafkaslar bölgesinden Ruslar, Van'a doğru ilerlemeye başladılar. Böyle

olunca, Van Valisi Cevdet Bey, halkın bir kısmını Bitlis'e gönderdi, göç ettirdi. Ama halk yerini, ata topraklarını terk etmek istemedi, bir kısmı Van'da kaldı. Rus ordularının ilerleyişi sırasında Ruslarla birlikte hareket eden Ermeniler var. Ayrıca içeride isyancı Ermeniler var. İki grup, 1915'in Mayıs ayında 35-40 bin kişi Van'da birleştiler ve Van'da kalan, göç etmeyen 20 bin Müslüman'ı katletmişlerdir. Bu, hemen tehcir kararının öncesinde oluyor, daha 27 Mayıs değil. 20 Mayıs. 20 Mayıs'ta orada "Valilik" adı altında bir devlet kuruldu, adı "*Van Ermeni Vilayeti Hükümeti*." Başına da çeteci Aram Manukyan'ı getirdiler. "*Van Ermeni Vilayeti Hükümeti*" Van'da icraata başladı. Yani hükümet içinde hükümet. Devlet içinde devlet.

YANSI 2: ADAPAZARI BÖLGESİNDE ELE GEÇEN SİLAHLARDAN BAZILARI-1914

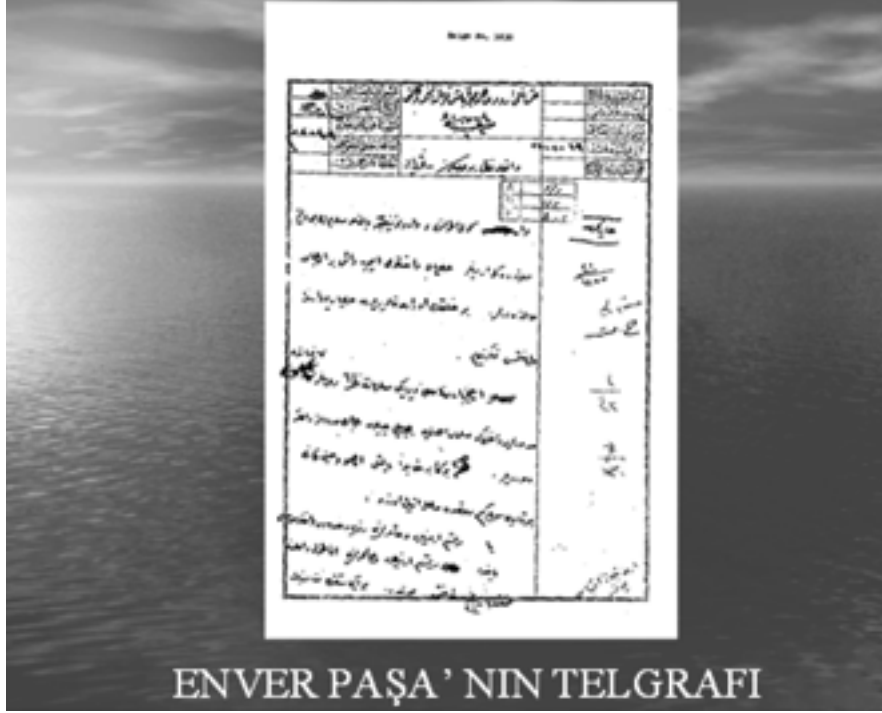
Ne yapacaksınız? Siz hükümetin yetkilisi, sorumlusu olsanız, ne yapacaksınız? Bir şey yapmayacak mısınız? Siz bir taraftan savaşıyorsunuz. Nerede savaşıyorsunuz? Sarıkamış'ta 1914 sonu, 1915 Ocak. Öbür taraftan, Kanal Cephesine gitmişsiniz 1915'in Şubat ayında; Kanal harekâtında başarısız olmuşsunuz, tekrar ikinci bir saldırıyı düşünüyorsunuz. Bir taraftan da Çanakkale. Mart ayında gelmişler, Çanakkale'yi geçememişler; Nisan ayında başlamışlar kara harekâtına. Nisan-Mayıs aylarında kara harekâtı Çanakkale'de çok kanlı bir şekilde devam ediyor. Irak cephesinde de savaşıyorsunuz. Siz bunlarla uğraşırken, sizin savaşan askerlerinizin köylerine Ermeniler,

Ruslarla birlikte silahla saldırıyorlar. Ne yapacaksınız? Hiçbir şey yapmamak olur mu? Şerefli her devletin yapacağı, tedbir almaktır. Osmanlı Devleti de tedbir almıştır. Nedir tedbir? Tedbir, tehcir kararıdır.

Şimdi bir başka iddialarına geçtik Ermenilerin. Yani *"Bize 1915'te soykırım uyguladılar"* iddialarına. Öyle mi, değil mi, ona bakacağız şimdi. Şu telgrafa dikkatinizi çekerim: Bu telgraf, 2 Mayıs 1915 tarihlidir, Enver Paşa'nın İçişleri Bakanlığına gönderdiği bir telgraftır (Yansı 3). Enver Paşa'nın telgrafı, bunun bugünkü harflerle yazılmış şekli var, onu okuyalım. Tarihine tekrar dikkatinizi çekerim: 2 Mayıs 1915, tehcir kararı da bundan 25 gün sonradır, yani 27 Mayıs 1915. Tehcir kararından aşağı yukarı 3 hafta önce Enver Paşa, İçişleri Bakanlığı'na gayet mahrem dediği çok gizli bir yazı gönderiyor. Diyor ki orada: *"Van Gölü etrafında ve Van Vilayetinde bilhassa malum olacak mevaki muayenedeki, (yani belli bölgedeki) Ermeniler, isyan ve ihtilal için daimi bir ocak halindedirler. Bu halkın oradan kaldırılarak isyan yuvasının dağıtılması fikrindeyim. 3. Ordunun verdiği malumata nazaran Ruslar, 7 Nisanda sınırları dahilindeki Müslüman ahaliyi çıplak bir halde hududumuz dahiline sürdüler. Hem buna bir mukabeleli bilmisil ve aynı zamanda yukarıda söylediğim maksadı hâsıl etmek üzere ya merhum Ermenileri, (söz konusu Ermenileri) ve ailelerini Rusya hududu dahiline sürmek ya da söz konusu Ermenileri ve alilerini Anadolu dahilinde muhtelif yerlere dağıtmak lazımdır. Bu iki şıktan münasibinin seçilmesiyle icrasını rica ederim. Bir mahzur yoksa, isyan edenlerin ailelerini isyan merkezlerinin hudut haricine sürmeyi ve onların yerine hudut haricinden gelen İslam halkı yerleştirmeyi tercih ederim"* diyor.

Bu telgraf çok önemli. Biz bunun önemini biraz geç kavradık, gündeme de getirmemiştik. Ama bir Fransız araştırmacının bu telgrafı yorumlayışını size aktaracağım; George De Maleville. George De Maleville, *"1915 Ermeni Trajedisi"* diye bir kitap yazdı; bu kitapta bu telgrafı yorumluyor. Ben yorumlasam, diyebilirler ki, *"Resmi tarihçidir, milliyetçidir, dolayısıyla onun böyle yorumlaması normal."* Ama, bir Fransız bunu yorumluyor. Diyor ki Fransız araştırmacı-yazar: *"Burada şu kanaat kesin beliriyor: İmha planı ve soykırım olmamıştır. Alınan tedbirlerin kronolojik sıralaması da bunu doğruluyor."* Bundan ziyade, bundan sonrası önemli: *"Enver Paşa'ya Ermeni toplumunu göç ettirme fikri, Van Gölü etrafındaki Ermenilerin ayaklanmaları ve ihtilal için bir ocak halinde bulunmaları sonrasında gelmiştir. Ayrıca Enver, mektubu yazdığı tarihte isyan etmiş Ermenilerle ilgili hiçbir karar almamış, aksine, Ermenileri ya askeri hatların önüne ya da geri bölgelere yerleştirme konusunda bir alternatif teklif etmiştir. 2 Mayıs 1915'te Enver tarafından öngörülen tedbirler, sadece Doğu Anadolu'da isyan etmiş Ermenilerle ilgilidir."*

YANSI- 3 ENVER PAŞA'NIN TELGRAFI

Fransız araştırmacının yorumlarına devam edelim: “Bu belge açıkça göstermektedir ki, Türkiye'nin düşmanlarının ısrarla öne sürdükleri fikir asla olmamıştır, yani etkili üç üyesinden biri Enver olan İttihat ve Terakki yöneticilerinin 1915 yılı başlarında Ermenileri yok edecek gizli bir imha planları yoktur. Zira daha önce göç ettirme kararı alınmadan üç hafta önce, 2 Mayıs 1915'te Enver Paşa'nın zihninde oluşmuş hiçbir proje yoktur, sadece bir fikir söz konusudur.”

Soykırımın -hukukçu da var içimizde, benim söylemem ne kadar doğru olur, bilmiyorum ama bize anlatılanı ben size aktarayım- soykırımın olması için, belli bir grubu yok etme kastı olacak, bu anahtar bir unsur. Yoksa, bir grubu hedef alarak öldürme, katletme, insanlık dışı muamele yapma aşağı yukarı her savaşta görülebilir. Biz Amerikalı tarihçi McCarthy ile beraber çalışıyoruz; Van isyanını yazdık, şimdi Sason isyanını çalışıyoruz. Onun bir sözü var; Justin McCarthy diyor ki: “Bir savaşta sadece bir tarafın ölümlerini sayarsanız, karşı taraf soykırım yapmış gibi gözükür. Mesela Amerikan Kuzey-Güney savaşında eğer sadece Kuzeyin ölümlerini sayarsanız Güneyi, sadece Güneyin ölümlerini sayarsanız Kuzeyi soykırım yapmış olarak nitelendirebilirsiniz.” Onun için, bir kasıt olacak. Ermeni sevk ve iskanında bir öldürme kastı olmadığı telgraftan

çıkıyor zaten. Dolayısıyla bu soykırım iddiaları da tamamen yalandan ve siyasi propagandadan ibarettir.

Vaktim bitiyor, ama tehcir sırasında hayatını kaybedenlerin sayısı ile ilgili olarak da bir iki şey söyleyip kapatmak isterim. Sayın Büyükelçim, elbette affınıza sığınarak.

Ermeniler, “1,5 milyon Ermeni öldürüldü” diyorlar, ama tabii rakam çok değişiyor, 500 binden başlıyor rakam, artıran artırana, 2,5 milyona kadar yükseliyor. İngilizlerin çıkardığı Britannica Ansiklopedisi, 1918’de hayatını kaybeden Ermenilerin sayısını 600 bin olarak göstermiş. 50 sene sonra, 1968’deki nüshasında “1,5 milyon” diyor. Yani, ağzı olan konuşuyor diye bir reklam vardı, hatırlarsanız, ağzı olan konuşuyor. Peki, ne yapacağız o zaman? Doğrusunu nasıl bulacağız? Nasıl bileceğiz? O zaman belgeye bakmamız lazım. Belge, tarihçiliğin olmazsa olmazıdır. Belge olmadan ne söylesek havada kalır. Bu konudaki resmi belge nedir? Ermenilerin nüfusuna bakmamız lazım. Ermenilerin nüfusunu gösteren bir sürü belge var, onların üzerinde durmuyorum. İki tanesi bence önemlidir. Biri, Patrik Ohanyan’ın verdiği rakam, “1 milyon 579 bin” diyor, abartılı bir rakam. Bunu nereden çıkarmış? Bunu Vaftiz ettiği ailelerin sayımından çıkarmış, “1 milyon 579 bin” diyor. Ben buna da çok fazla itibar etmiyorum, bu da biraz abartılmış bir rakam. Neye itibar edeceğiz o zaman ? Nüfus sayımına itibar edeceğiz. Osmanlı nüfus sayımında, Ermenilerin nüfusu, 1893’te 1 milyon 1465, 1906’da 1 milyon 120 000. Bir artış var. Son Osmanlı nüfus sayımı olan 1914 nüfus sayımına göre Osmanlı Devleti’nde yaşayan Ermenilerin nüfusu ise 1 milyon 221 bin 850. Peki, nasıl olur da tehcir sırasında hayatını kaybedenler 1,5 milyon olur? Hepsi de öldürülmediğine göre. Zaten. Lozan’da Ermeni Hayati Başkanı Bogos Nubar Paşa’nın, hem Lozan’da, hem de Paris Konferansı’nda verdiği rakamlar var. Bogos Nubar Paşa, Ermeni Milli Komisyonu Başkanı. Diyor ki, “Türkiye’de 280 bin Ermeni kaldı, yani hepsi tehciire gitmedi, hepsi yer değiştirmede.” Aydın’dakiler, İstanbul’dakiler, Kütahya’dakiler ve bir kısım Ermeni, yerlerinde kaldılar. Bunların sayısı 280 000. “Göç ettirilip yerlerine varanlar, yeni yerlerine yerleşenler 700 bin.” Bunların Toplamı 980 bin. Ermenilerin 1914 nüfus sayımında sayıları 1 milyon 220 bindi. Çıkarırsanız, ikisi arasındaki fark 241 bin kişilik bir rakam eder. Nasıl, 241 bin kişiyi 1,5 milyona çıkarabilirsiniz? Bu konudaki rakamlar da yanlış.

Yalnız, burada bir şeyi düzeltmem lazım: İnternet’te görüyorum, bazıları da hayatını kaybeden Ermenilerin sayısı konusunda bana referans veriyor. Diyor ki, “Genelkurmay’da çalışmış, asker kökenli tarihçi Taşkıran, 241 bin kişinin öldüğünü kabul ediyor.” Hayır, ben burada bunu demek istemiyorum. Ben

nüfus çalışmadım, ben nüfusla ilgili bir araştırma da yapmış değilim. Ben sadece 1,5 milyon rakamının tutarsızlığını ortaya koymak için bunu söyledim. Ne kadar Ermeni hayatını kaybetti, bunu ben bilemem, çünkü o konuda bir çalışmam yok. Çalışması olanlar var, bunlardan biri eski Türk Tarih Kurumu Başkanı Yusuf Halaçoğlu Beydir. Yusuf Halaçoğlu'nun tespitlerine göre, hayatını kaybedenlerin sayısı 56 bin civarındadır. Diyor ki, "400 küsur bin tehciye tabi tutuldu, 300 küsur bini yerlerine vardı." Arada 56 bin kişilik bir fark gösteriyor ve gemi kayıtlarına varıncaya kadar her şeyi inceleyerek ortaya koyuyor bu rakamları. Dolayısıyla ben şu kadar Ermeni hayatını kaybetmiştir diye bir şey söyleyemiyorum. Size sadece 1,5 milyon rakamının doğru olmadığını göstermek için bunu söylüyorum.

Ermenilerin iddiaları yalanlara dayanıyor, doğru. Peki, yalan olduğu halde niye bu kadar başarılılar? Bugün 26 ülkede 143 anıt diktirmişler, 20 ülke parlamentosu Türklerin Ermenilere soykırım yaptığını kabul etmiş. En son Havai, Obama burada konuşurken, onun doğduğu yer olan Havai'de Ermenilere mesaj veriliyordu ve Havai soykırımı kabul ettiğini açıkladı. Onunla birlikte, AB Parlamentosunu da dahil edersek, 1915 olaylarını soykırım olarak kabul eden 20 parlamento oldu. Niye onlar başarılılar? Çünkü biz meselelerimize sahip çıkmıyoruz. Diplomatlarımızı kaybettiğimizde bir alevleniyoruz, herhangi bir parlamentoda aleyhimize bir karar alındığı zaman alevleniyoruz; bu ilgi bir hafta sürüyor, iki hafta sürüyor, sonrası yok. Meselelerimize sahip çıkmalıyız; sistemli, düzenli ve planlı bir şekilde sahip çıkmalıyız. Bunu başaramazsak, biz böyle daha çok toplantı yaparız ve her defasında da Anadolu tabiriyle söyleyeyim, karnımızın şişini indiririz, ama sonuç almamız biraz zor olur. Akif'in dediği gibi, "Sahipsiz kalan bir vatanın batması haktır / Sen sahip çıkarsan bu vatan batmayacaktır." Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkürler ederiz Değerli Hocam. Şimdi Sayın oç. Dr. Haluk Selvi'den rica edelim. Buyurun.

Doç. Dr. HALUK SELVİ (Sakarya Üniversitesi Türk-Ermeni İlişkileri Araştırma Merkezi Müdürü)- Sayın Başkan, değerli katılımcılar; 1915 yılında meydana gelen olayları tanımlamak ve bunları yeniden isimlendirmek üzere valiliklere ve gerekli birimlere gönderilen yazılarda, bunun sözde soykırım olmaması gerektiği, bunun yerine "1915 yılında yaşanan acı olaylar ve trajedi" tabirinin kullanılması gerektiği üzerine geçen yıl içerisinde resmi bir tanımlama yapıldı.

Türkiye, geçen 10 yıl içerisinde Ermeni sorunuyla ilgili, özellikle 1915 yılı olaylarını yeniden tanımlama ile ilgili birçok problem yaşıyor. Bunu hem kendi

içerisinde, kamuoyunda yaşıyor, hem de uluslararası alanda yaşıyor ve bugün geldiğimiz nokta, maalesef hiç de iç açıcı değil. Açıkçası bunun sebebi, Türkiye'de tarihçilerin ya da bu işle uğraşması gereken diplomatların ihmalkârlığı değil asla. Onlar, geçen 10 yıl içerisinde gerçekten üzerlerine düşen işi yerine getirdiler. Gerek araştırmalarıyla, gerek toplumu aydınlatma yönünde üzerine düşen sorumluluğu harfiyen uyguladılar, ama bu konuda herhangi bir yönlendirmeye değil, kendi içlerinden doğan milli bir inançla bunu gerçekleştirdiler.

Açık ve net olarak şunu ifade etmek gerekiyor ki, Türkiye'de milli meseleleri çalışmak ve bunlar üzerine araştırmalar yapmak güç bir iştir. Zira ileride değişen politikalar sebebiyle herhangi bir yerde sizin karşınıza bu milli çalışmalarınız çıkabilir. İşin ilginç tarafı, iki gün önce bizim en önde olan basın kuruluşlarımızdan birisinde bir köşe yazarımız ve bunu hükümet taraftarı ya da devlet taraftarı ya da milli olarak tarif edebiliriz, 1915'i yeniden tanımlamak konusunda yazdığı köşe yazısında aynen şunları ifade ediyordu: 1915'i aslında kendisi tanımlıyor, ama altında soykırımı tanımlamak da yatıyor. *"Ortak Tarih Komisyonunda tarihçiler, soykırımı veya değilmiş diye karar vermeyecekler. Belgeleri iki taraf da kendine göre yorumlayacaklar. Ancak böylece iki tarafın tezlerinin birlikte görülmesi, olayın karmaşıklığının anlaşılması mümkün olacaktır. Bizde Ermeni mezalimi ya da Ermenilerin soykırımı diye yayınlanan yüzlerce kitapta yığınla belge ve fotoğraf var."* Doğru. *"Ama, bunların birçoğu 1916'da başlayan Rus işgali sırasındaki Ermeni milis veya komitelerinin kanlı eylemleridir."* Yanısı doğru. *"Ermeni milliyetçiliğinin militan tarihçileri arasında yer alan Dadrian bile bunu kabul ediyor. Ama '1915'teki soykırımı karşı intikam eylemleri' olarak niteliyor. Böylece 1915 olaylarının tanımlanması, yine Ermeni tarihçelerine, soykırımı inananlara kalıyor."*

Herhangi bir gazetemizde bu düşünceleri ifade ettiğinizde, ortaya çıkan durum şu: Propagandanın bir ayağı olarak görüyorum bunu, bir soykırım tarihi araştırmacısı olarak. Türkiye'de bu köşe yazarını okuyanların ve değerlendirenlerin sayısı hiç de az değil. *"Dadrian'ın görüşleri isabetlidir, Türkiye'deki belgeler kısmen doğrudur ve sadece 1916'da Ermenilerin tehcirden intikam duygusuyla ortaya çıkardıkları katliamın belgeleridir"* gibi bir anlayış ortaya çıkıyor ve soykırım anlayışını doğrudan doğruya ben buradan baktığımda, bunu haklı gösteren bir köşe yazısı olarak algılıyorum. Ama Dadrian, bugün Ermeni 'fabrika'sının en büyük duayenlerinden birisi. Onun kişiliği üzerine, bugüne kadarki akademik kariyeri üzerine ve ortaya koyduğu kitapların, çalışmaların bugün tamamı Türkçeye tercüme edilmiştir, yazarlarımız makalelerinin mahiyeti üzerine bir köşe yazısını da maalesef ona ayırmış değiller. Amerika Birleşik Devletleri'nde iki üniversiteden kovulmuş

bir öğrenci tacizcisidir. Diğer taraftan, çalışmalarında özellikle vurguladığı konu, Türk hatıralarından kaynaklanan ve cımbızla çekilmiş olan bilgileri ihtiva eder. Tarihçiler açık ve net bir şekilde onun çalışmalarının propaganda dayanağı ve kaynağı olduğunu görür ve ifade ederler.

Bizim belki de Türkiye'de, Türk kamuoyunda en büyük problemimiz bu, hepimiz karşı taraftan olaya bakmaya çok hevesliyiz. Bizim tarafımızdan olaya bakan kimse yok, bizim tarafımızdan kendi tarihimiz içerisinde 1890'dan 1915'e kadar yaşadığımız süreci göz önünde bulunduran, devletin kendi varlığını, birliğini koruyabilmek için aldığı tedbirleri ortaya koyan, bunu en azından halkla paylaşan yazarlarımız maalesef çok sınırlı, hatta yok diyebiliriz. Tarihçiler; evet, tarihçilerin amacı akademik çalışmalar yapmaktır, ama bunu kamuoyuna aktaracak olanlar tarihçiler değildir. Yazarlar, siyasetçilerdir; bunu kamuoyuyla paylaşacak olanlar ve medya kuruluşlarıdır.

Osmanlı her şeyden evvel bir hukuk devletiydi, bunu kabul etmemiz gerekiyor. Ortada bir hukuk devleti vardı ve bu hukuk devleti içerisinde çıkararak bağımsız devlet kurmak isteyen bir sınıf vardı. Bağımsız bir devlet kurabilmek iki şekilde olabilir: Birincisi, bir azınlığa kendi içinizden reformlarla hak verip *"Bu devleti buyurun, kurun"* dersiniz, Çekler ve Slovaklar gibi ya da buna müsaade etmeyerek milli birliğinizi ya da toprak bütünlüğünüzü sağlayıp bunun karşısında durursunuz, Osmanlı Devleti'nin yaptığı gibi. Peki, bu müsaade etmeme hakkına hukuk devleti sahip midir? Evet, sahiptir ve uluslararası bütün kanunlar, kaideler ve o günkü geçerli olan hükümler sizin toprak bütünlüğünüzü kabul etmiş midir? Evet, kabul etmiştir. Dönemin en büyük ülkeleri İngiltere, Rusya, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri, hukuken Osmanlı Devletini 1890'da sınırlarıyla beraber tanımıştır.

Peki, Ermenilerin 1890 yılından itibaren başlayan bu maceralarının kökeni, temeli neye dayanmaktadır? Biraz önce Hocamızın bahsettiği gibi, 93 Harbinden sonra imzalanan Berlin Anlaşması'na dayanmaktadır. Berlin Anlaşması'nı düzenleyen, toplayan, Bismarck'ın kendisidir ve Berlin Anlaşması'nın imzalanması için toplanan Konferansı düzenleyen Bismarck der ki, *"Bu Konferansın amacı, Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki problemleri çözmeleridir."* Rusya'nın Osmanlı Devleti'nden fazla pay almış olması değildir. Çünkü 93 Harbi'nden önce Yeşilköy Anlaşması'nda gerçekten Rusya Boğazlar üzerinde ve Balkanlar'da büyük bir üstünlük elde eder ve İngiltere ile savaş biraz sonra çıkmak üzeredir. Bismarck bu büyük devletleri toplayarak *"Aranızda problemi çözümlen, savaş istemiyoruz"* der. Osmanlı Devleti, bu Konferansa temsilci göndermiştir, çünkü kendi toprakları üzerine bir anlaşma yapılacaktır. Ama Bismarck kürsüden Osmanlı temsilcisine der ki, *"Sizin söz söylemeye hakkınız yok. Biz burada Avrupalı devletlerin"*

problemini çözmek için toplandık.” Osmanlı için evet, cephede büyük bir hezimet vardır ve bu Osmanlı diplomasisi için de büyük bir hezimetdir. Yani, artık kaderinizi tayin etme konusunda sizin söz söyleme hakkınız yok ve 1890 yılında artık dünyanın büyük devletler tarafından paylaşılmamış tek coğrafyası, Osmanlı coğrafyasıdır. İngiltere, Fransa ve Rusya, İtalya da dâhil olmak üzere, dünyayı kendi aralarında paylaşmışlardır ve Osmanlı coğrafyası gerçekten çok büyüktür; bütün Arabistan Yarımadası, Ortadoğu coğrafyası ve Balkanlar Osmanlı sınırları içerisinde.

Osmanlı Devleti'ne *“Evet, modern bir ülke olabilirsin, ancak senin sınırların çok geniş ve büyüktür”* diyorlar. Şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nin karşısında da aynı problem var sanki: *“Evet, modern bir ülke olabilirsin, Avrupa Birliği'nin bir üyesi olabilirsin. Ancak, çok büyüktür, daralman gerekiyor. Biz Irak'ı, İran'ı sınır olarak kabul etmek istemiyoruz. Onun yerine bir tampon ülke kurmalıyız.”* İşte burada, geçen yüzyıl içerisinde yaşadığımız bir tarihi seyri şu anda Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşamının ıstırabını duyuyoruz. Bugün, geçen 20 yıl içerisinde yaşadığımız sürecin aynısı, 1890-1915 yılları arasında Osmanlı, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşamıştır, Doğu Anadolu Bölgesinde yaşamıştır; geçmişe gitmeye lüzum yok.

Yine, fazla ara verilmiş 93 Harbi içerisinde cephede Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın yanında bulunan Mehmet Arif Bey, onun Genel Sekreteri, Başkâtibi, “Başımıza Gelenler” isimli kitabını yazıyor. Osmanlı ülkesini tarif ediyor; niçin geri kaldık, mağlubiyetimizin sebepleri neler, bunları açıklıyor kitabında ve kitabın giriş kısmı şöyle başlıyor: *“Bu kitabı yazana kadar -'ki Osmanlı bürokrasinin önemli bir unsurudur Mehmet Arif Bey'- tarihin bu kadar faydalı olabileceğini hiç düşünmemiştim. Zira bizde tarihe dayanılarak ne bir hak elde edilmiştir, ne de devletin bekası düşünülmüştür”* der. Kitabın yayınlandığı yıla bakacak olursak, bundan 100 yıl öncesinden bahsediyor. Bizde tarihe dayanılarak uluslararası alanda ne bir hak iddia edilir, ne de yeni gelecek projeler canlandırılır maalesef. Yüz yıldan bu tarafa atalet ve yorgunluğumuzdan maalesef bir şey değişmemiş gibi görünüyor. Tarihi gerçekten okuyup idrak edebilsedik, 1890-1915 olaylarını anlasaydık, en mahir gazetecilerimiz olarak bu tür hatalara düşmezdik.

1890 yılında Osmanlı Devleti, Berlin Anlaşması'ndaki reformları gerçekten geciktirdi. Reformları gerçekleştirmek demek, Osmanlı'nın parça parça bölünmesi demektir. Sultan II. Abdülhamit, bilerek ve kasıtlı olarak hem Makedonya Müfettişliği konusunda, hem Doğu'daki Ermeni reformu konusunda ayak sürümüştür ve kendi istediği doğrultuda bu reformların daha farklı şeklini toprak bütünlüğünü sağlamak açısından gerçekleştirmiştir. Bunların en önemli göstergesi Hamidiye Alayları idi ve bugün

gerçekten bizim Korucu teşkilatımızı andırır. Sultan Abdülhamit'in Doğuda Ermenilere karşı almış olduğu tedbirler ve çözüm yollarını, bunları tekrar tekrar düşünmek gerekiyor belki.

Buradan çıkaracağım sonuç, açık ve net bir şekilde şudur: Ermeniler, ilk defa 1880 yılında silahlı bir teşkilat kurdular ve 1888'de Hınçak Cemiyetini organize ettiler. Cemiyetin birinci amacı, Ermeni köylüsünü silahlandırmaktı, halkı terörize edebilmektir ve bu yüzden köylere gidip bizzat çalışmaları gerekiyordu. Cemiyeti kuranların hiçbirisi, Osmanlı Ermeni'si değildi; Rusya'da doğmuş, büyümüş sosyalist idiler ve zengin Rus Ermeni'si çocuklarıydılar. Hepsi birer fedai olarak Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki köylere yayıldılar. 1890 yılında Mihran Damatyan isminde Hınçakların dördüncü kurucusu, bir Ermeni köyünde öğretmendi. Amacı, burada Kürtler ve Ermeniler arasında kavgayı başlatabilmektir ve üç yıl sonra gittiler, karşı köyden bir Kürt ağasını öldürdüler. Kürtler gelip Ermeni köyünü bastılar. Böylelikle müthiş bir terör hadisesi başladı. Bu bilgi, Mihran Damatyan'ın 1893'te Birinci Sason İsyanı'nda yakalandığında kendisinin ifade ettiği sözler; diyor ki, "*Beni İstanbul'a götürürseniz, padişaha çok önemli açıklamalarda bulunacağım*" ve geliyor 30 sayfalık bir itirafta bulunuyor. Ermeni sorununun nasıl doğduğuyla ilgili müthiş bilgiler sağlıyor bu kaynak bize. Açıklamaya başlıyor, Hınçak'ın kuruluşundan söz ediyor ve diyor ki, "*1890 yılında Babiali gösterisini organize ettikten sonra Atina'ya kaçtım.*" Bu sırada Yunanistan bağımsız bir devlet. "Atina'da İngiliz The Times Gazetesi yazarı Fits Gerats'la görüştüm (bir İngiliz casusuydu) bana söylediği şunlardı: 'Tek başınıza bağımsız bir Ermenistan'ı kurmanız mümkün değildir. Sırplarla ve Bulgarlarla el ele vererek bu hareketi organize edeceksiniz. Biz İngiltere olarak size destek vermeye hazırız.'" Sonra Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki hareketleri organize ediyorlar. Destek İngiltere'den, diğer taraftan Rusya'dan.

Bu olaylar 1915 yılına kadar -biraz önce Hocamızın o saydığı listelerdeki gerçekleştirme oranları açıkça görülüyordu- devam etti ve burada mağdur edilenler Müslüman köylüleriydi. Ama olaylardaki esas amaç ve gaye, büyük devletlerin Osmanlı Devleti üzerinde baskı yapıp reformları gerçekleştirmelerini sağlamaktı. Bu düşüncenin en önemli göstergesi, 1896 Temmuz ayındaki Osmanlı Bankası baskınıdır. Ermeni tarih yazımının en önemli unsurlarından birisi, Ermeni çeteleri ve reisleridir. Biraz önce söyledik, Mihran Damatyan bunlardan birisi. Diğeri de İstanbul'daki banka baskını olayını gerçekleştiren Karakim Pastırmacıyan adındaki Garo'dur, Armen Garo takma adıyla. Erzurumlu bir ailenin çocuğu, babası tahsil görmesi için Avrupa'ya göndermiş. Oralarda Taşnaklar ile çalışmış, Taşnak Cemiyetinin bir üyesi olmuş ve bu hareketi organize etmek üzere İstanbul'a gönderilmiş. Eğer

İstanbul'da büyük devletlerin gözü önünde bir gösteri düzenlenirse ve Ermenilerin çektiği acılar dünyaya anlatılırsa, o zaman İngiltere, Fransa ve Amerika'nın Osmanlı Başkentine gemi göndereceklerini umut ediyorlardı.

Armen Garo'nun anıları Türkçe de yayınlandı, geçen ay içerisinde çıktı, İngilizce yayınlanmıştı. Orada anlattığı, ifade ettiği şeyler, 1896 Osmanlı Devleti için gerçekten çok acı şeyler. Bir devlet, kendi başkentinde bu hale düşürülebilir mi? Bakalım, hangi olaylar cereyan etmiş: 19 kişi, bir ay boyunca İstanbul'da hazırlık yapıyorlar ve sırtlarında çuvalarla bankaya para taşıyor gibi bombaları içeri getiriyorlar ve 150 kişinin bulunduğu bugünkü Osmanlı Bankasını işgal ediyorlar, kapıları kapatıyorlar. Dışarıda giriş sırasında zaten 10 tane koruma görevlisi öldürülüyor, kapılar kapanıyor. Osmanlı Bankası, Osmanlı Devletinin değil tabii ki, yüzde 5 payı var; Fransa'nın ortaklığı var ve İngiltere'nin ortaklığı var. Amaç, dediğimiz gibi, büyük devletlerin Boğaza gemi göndermesini temin etmek. O kadar güvene almışlar ki Fransa'dan, İngiltere'den ve Rusya'dan, Armen Garo anılarında diyor, *"Biz içeri girdiğimizde, yabancı büyük devletlerin gemilerinin Boğaz'dan girmesini bekliyorduk. Ama bunun gerçekleşmediğini görünce büyük bir hayal kırıklığı yaşadık."* Onlara bu vaatte bulunmuştu, açık ve net bir şekilde Ermenilerin böyle bir organizasyonda haklarını temin etmek konusunda Rusya'nın açık teminat verdiği biliniyordu.

Bu banka içerisinde bir gün kaldılar, bir gün sürdü bankayı işgalleri. Araya İstanbul'un Rus sefiri girdi ya da Rusya'nın İstanbul sefiri girdi ve onunla görüşmesinde, "Bravo, sizin bu hareketinizi takdir ediyorum, ama lütfen bu işgali artık kaldırın. Hayatınız benim teminatım altındadır." Rus sefiri Padişaha gitti, aracı oldu ve bu 13 kişinin Osmanlı Bankası'ndan sağ salım Boğaz'da gemiye bindirilip Avrupa'ya gönderilmelerini sağladılar. Olayda hayatını kaybeden Osmanlı vatandaşlarının ve askerlerinin sayısı 60'tan fazlaydı. Aynı olayı Sason bölgesinde Ermenilerin milli kahramanı olan Andranik gerçekleştiriyor; Arak Manastırına sığıyor, yanına bütün o çevredeki Ermeni köylülerini ve çocuklarını da alıyor, *"Çıkacaksınız"* diyor. Manastır çok tepelik bir yerde ve buraya bütün o çocukları çıkarıyor. İngiliz ve Rus sefirleri de, Bitlis ve Van'daki sefirler de olayı izliyorlar, *"Acaba Osmanlı Devleti baskı oluşturmak için bu çetecilere karşı hangi harekette bulunacak?"* diye.

Maalesef bugün karşı karşıya kaldığımız olayların bunlardan çok farklı olmadığını düşünüyorum. Müdahale edemiyorsunuz, bağımsız bir hukuk devleti olarak kendi hakkınızı savunma konusunda, sizin hayatınıza kasteden insanları, sizin içinizden can alan insanları yargılayamıyorsunuz. Osmanlı'nın acziyetini hukuki yönden o zaman gördük ve Anadolu'da 1500 Müslüman'ın ölmesine sebep olan, Merzifon olaylarına sebep olan Tomayan ve Kayayan

ismindeki iki Ermeni mektep hocasını da Osmanlı Devleti idama mahkûm ettiği halde, Boğaz'da İngiliz gemisine teslim etti. Onlar da Londra'ya indiklerinde, Hıristiyanlığın gazileri olarak karşılandılar.

Türkiye, soykırım tarih yazımı konusunda neden başarısız? Çünkü onların inşa ettiği ve oluşturduğu bir tarih anlayışına karşı mücadele ediyorsunuz. Onların, misyonerlerin gönderdiği raporlarda, organize ettikleri Ermeni çetelerinin faaliyetlerine karşı kendi tarihi kaynaklarınızı ortaya koyuyorsunuz. Diyorsunuz ki, *"Sizin 1890'daki bu aziziniz vardı ya, işte Ermeni soykırımı konusunda yalan söylüyor."* Mümkün mü? Sizin düşüncenizi mi kabul edecekler 1890'da, yoksa azizlerinin yazdığı o mektupları, gazetelerde yayınlanan yazılarını mı? İşin en önemli tarafı propagandaydı ve Ermeni soykırımı tarih yazımının en önemli temeli de bu propagandada yatıyordu ve bu propaganda 1915'te başlamamıştı, 19. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nin parçalanmasının bir ayağıydı, Türk imajının Avrupa'da oluşturduğu görüntüydü. Türk imajı 19. Yüzyılda nasıldı? Viyana önlerinden çekildiğimizde nasıldı?

Türk olmak, bugün hakikaten zor bir iş. Kendi ülkende Türk olmak ve bunu ifade etmek çok zor iş. Avrupa'da Türk olmak ve kendini temsil edebilmek çok zor iş. Bu yüzden, her şeyden evvel ve evvel kendi içimizden çıkacak unsurlara dayalı bir Türkiye Cumhuriyeti soykırımla mücadele anlayışı şart. Dışarıdan herhangi bir gücün bizi destekleyeceğini, bizim ekonomimizi, bizim insan hakları anlayışımızı organize edeceğini beklemek, yalnızca ve yalnızca safdillik olur. Türkiye, Osmanlı Devleti'nin son 50 yılını tekrar ve tekrar incelemek, organize etmek zorundadır. Bu tahlili gerçekten isabetli yaptığımız zaman, Türkiye'nin önünde hiçbir engel olmayacağını ve kendi özümüze döneceğimizi görüyorum.

Soykırım anlayışı her zaman devam edecek, çünkü Ermenilerin uluslararası alanda varlığı bu anlayışa dayanıyor. İki gün önce Dışişleri bakanlarının ifade ettiği gibi. Soykırım anlayışının ortadan kalkmasını beklemek de büyük bir safdilliktir. Türkler sınırı açsalar da, *"Evet, 1915 olaylarında soykırım yaptık"* deseler de, 24 Nisanlarda Türklere küfür ve hakaretler devam edecek. O halde soykırımı tanımak ya da sınırları açmak konusunda yeniden bazı şeyleri göz önünde bulundurmamız gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Selvi Hocamıza çok teşekkürler ediyoruz.

Şimdi son konuşmacı olarak İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Araştırma Görevlisi Sayın Mehmet Perinçek'e söz vermek istiyorum. Buyurun.

MEHMET PERİNÇEK (İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Araştırma Görevlisi)- Sayın Başkan, sayın bakanlarım, sayın komutanlarım, değerli hocalarım, değerli misafirler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Rus devlet arşivlerinde on seneyi aşkın bir süredir Ermeni meselesi üzerine çalışmalar yapıyorum. Bugünkü sunumumda esas olarak Rus devlet arşivlerindeki Ermeni meselesiyle ilgili belgeleri size aktarmaya çalışacağım.

Rus devlet arşivleri, tabii hem Çarlık döneminin, hem de Sovyet döneminin belgelerini içerirken, diğer taraftan da bugün yabancı araştırmacılara kapalı olan Ermeni arşivlerinden belgeleri de bünyesinde barındırmaktadır. Çünkü hem Çarlık döneminde, hem de Sovyet döneminde Erivan merkezli Ermenistan, Moskova'ya bağlı bir toprak parçası olduğundan dolayı, o dönemlerde buradaki birçok belgenin Moskova'daki veya Petersburg'daki arşivlere taşındığını görebiliyoruz.

Tabii burada hem Çarlık, hem Sovyet Rusya'sının, hem de Ermeni belgelerinin bulunması, Ermeni meselesi açısından bu arşivlerin önemini oldukça fazla artırmaktadır. Arşivlerdeki binlerce belgeyi incelediğimiz zaman, üç tane temel sonuçla karşılaşırız. Bunlardan birincisi, 1915 yılı ve sonrasında yaşanan olayların bir soykırım olarak nitelenemeyeceği, bunun bir karşılıklı kırım, mukatele olduğu. İkincisi, bu karşılıklı kırımın, mukatelenin Batılı emperyalist devletler tarafından ve Çarlık Rusya'sı tarafından Osmanlı topraklarını paylaşmak amacıyla kışkırttıkları, bu temelde Ermeni çetelerinin kullanıldığı ve Ermeni ayaklanmalarının örgütlendiğidir. Üçüncü sonuç da, Ermeni çetelerine karşı, Ermeni ayaklanmalarına karşı ilk başta Jöntürk Hükümeti, Osmanlı Hükümeti, arkasından da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, haklı bir savaş vermişken bir vatan savunması yapmış ve buna bağlı olarak bir meşru müdafaa eylemi içerisinde bulunmuştur.

Belgeleri konularına göre sınıflandıracak olursak ve bunlara da kronolojik olarak çok özet bir şekilde değinirsek, tabii ilk başta Çarlık arşivlerinden başlamak doğru olacaktır. Çarlık arşivlerine baktığımız zaman, ilk karşımıza çıkan önemli belgeler, Osmanlı Devleti'nde Ermenilerin yaşam koşullarıyla ilgili belgelerdir. Bugün Batı'da *"Osmanlı zamanında Ermeniler şöyle kötü şartlarda yaşıyorlardı, şöyle eziliyorlardı, böyle kırıma tabi tutuluyorlardı. Dolayısıyla, Ermeniler haklarını aramak için zalimlere karşı ayaklandılar ve sonuçta bir soykırıma maruz kaldılar"* şeklinde bir propaganda yapılmaktadır. Fakat bizzat Ermenilerin ve Çarlık Rusya'sının belgelerine baktığımız zaman, Ermenilerin Osmanlı Devleti içerisindeki yaşam koşullarının oldukça yüksek olduğunu, hem ekonomik, hem sosyal, hem hukuki açıdan olumlu şartlarda

yaşadıklarını, hatta ve hatta Müslüman nüfusa oranla da özellikle ekonomik alanda çok üstünde olduklarını; zanaatın, ekonominin, ticaretin onların elinde olduğunu bu belgelerden görmemiz mümkün. Hatta Çarlık Rusya'sı yetkililerinin, komutanlarının yazışmalarından Rusya Ermenilerinin Türkiye Ermenilerinin yaşam koşulları iyi olduğundan dolayı Anadolu'ya kaçtıklarını görmemiz mümkün oluyor. Osmanlı hâkim sınıfları açısından sömürde milli ayırımın asla söz konusu olmadığı da bu kaynakların ortaya koyduğu önemli bir olgudur. Yine bu belgelere göre Osmanlı topraklarına Türkler, Ermeniler, Kürtler aralarında herhangi özel bir problem olmadan, birbirleriyle gayet kaynaşmış bir şekilde yaşamışlardır.

Bu temeldeki belgeler, Batı ve Çarlık Rusya'sı tarafından Ermeni Meselesi'nin Türkiye'yi işgallerini aklamak amacıyla yapay olarak çıkartıldığını kanıtlamaktadır. Ermenilerin sözde kötü yaşam koşulları adına kamuoyu imal edilerek emperyalist saldırganlık gizlenmeye çalışılmıştır.

Çarlık Rusya'sı arşivlerine baktığımız zaman, diğer önemli belge grubu da Ermeni milliyetçiliğinin doğuşu ve özellikleriyle ilgili belgelerdir. Özellikle 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Çarlık belgelerine, aynı zamanda Ermeni milliyetçilerinin o zaman yazdıkları ve çizdiklerine veya Ermeni edebiyatına baktığımızda, Ermeni milliyetçiliğinin Batı'nın ve Çarlık Rusyası'nın Ermenileri Türkiye'ye karşı kullanma politikasına paralel olarak geliştiğini görüyoruz. Yani, Ermeni milliyetçiliği esasen doğal seyri içerisinde ortaya çıkıp gelişmemiş, bunun Batılı devletlerin, Çarlık Rusya'sının Osmanlı'yı paylaşma planları çerçevesinde, biraz da ittirerek, vücut bulduğunu görmemiz mümkündür. Dolayısıyla Ermeni milliyetçiliği, yabancı bir düşmana karşı vatanının topraklarını savunan bir hareket olarak ortaya çıkmamış; tam tersine, yabancı düşmanla işbirliği halinde, birlikte yaşadığı komşularına karşı gelişen bir hareket olmuştur. Bu bakımdan da işbilikçi, oldukça şoven ve saldırgan bir karakter taşıdığını da söylememiz mümkündür.

Buna bir örnek vermek gerekirse, bugün hâlâ Ermeni milliyetçileri tarafından Ermeni milliyetçiliğinin tabiri caizse babası olarak kabul edilen Grigori Artsruni'nin eserlerine bakmak faydalı olacaktır. Bakınız, Grigori Artsruni bir istisna değildir, marjinal bir Ermeni milliyetçisi değildir, hâlâ bugün Ermeniler tarafından Ermeni milliyetçiliğinin kurucusu, teorisyeni olarak kabul edilmektedir. Kendisi, *"Doğu Meselesi"* adlı eserinde, *"Doğu meselesi, Semit ve Âri ırklarla Turani-Mongol ırkların mücadelesinden meydana gelmektedir. Semit ve Âri ırklar, Turani-Mongol ırkları yeryüzünden silmediği sürece Doğu meselesi kesinlikle çözülemeyecektir"* demektedir ve sonra da Avrupalılara, seslenerek, *"Siz sadece bunları Balkanlar'dan atmakla yetinirsiniz, Doğu meselesini çözemezsiniz, bunları tamamen Anadolu'dan"*

da sürmek, Küçük Asya'dan da sürmek gerekir. Bunların elinden bütün iktidar erkleri alınmalıdır, bunlar zaten medeni iktidar kurabilecek, devlet kurabilecek, yönetebilecek bir uygarlığa da sahip değillerdir, bunların hepsi ellerinden alınmalıdır” demektedir.

Yine bu Artsruni, Türklere ve Kürtlere olağanüstü derecede hakaretleri içeren başka “bilimsel” (!) eserler de yazmıştır. Efendim, Türkçe'nin ilkokul üçüncü sınıfa kadar ancak okutulabilecek bir dil olduğunu, bundan sonra asla yeterli olamayacağını, Türk kadınlarının sadece haremde bir süs olduğunu, Ermenileri Anadolu'dan çıkartırsanız tembel Türklerin aç kalacaklarını, Kürtlerin vahşi olduklarını, yani bunları uzatmak mümkün. Artsruni'nin bu şekilde birçok kitabı, eseri, makaleleri bulunmaktadır.

O dönemki Ermeni edebiyatına baktığımızda da, mesela bir örnek vermek gerekirse, Rafi, yine Ermeni edebiyatının önde gelen, bugün de herhangi bir Ermeni'ye sorduğunuzda, yani bizim Ömer Seyfettin'lerimiz var, Ermenilerin de Rafi'leri vardır. Rafi'lerdeki Türk karakterine, Müslüman halkın karakterlerine baktığımız zaman, bunların hırsız, kötü, hin veya saldırgan vb. insanlar olarak tarif edildiğini görmekteyiz. Dolayısıyla, 1915 olaylarına giden süreci anlamak, Ermeni milliyetçiliğinin köklerini ve özelliklerini görmekten geçmektedir.

Rusya Ermenileri, Kafkasya Ermenileri, işte bu tür propagandalarla Anadolu Ermenilerine gitmişler, bunları bildirilerle, kitaplarla, makalelerle, ajitatörlerle zehirlemişler, bu fikirlerle de yüzyıllardır sorunsuz bir şekilde birlikte yaşadıkları Müslüman nüfusa karşı kıskırtmışlardır. İşte Birinci Dünya Savaşı'na giden sürecin taşları böyle döşenmiştir.

Yine Çarlık arşivlerinde Cihan Harbi sırasında Ermenilere biçilen görevlerle ilgili oldukça fazla belge bulunmaktadır. Taşnakların bizzat kendi iç yazışmalarından, Çarlık Rusya'sıyla yazışmalarından veya İngiliz-Fransız diplomatlarıyla yaptıkları görüşmelerden görüyoruz ki, Türkiye Ermenilerine iki tane misyon yüklenmiştir. Bunlardan bir tanesi, cephe gerisinde ayaklanma çıkararak Türk ordularını zaafa uğratmak, bu şekilde Anadolu'nun işgalini kolaylaştırmak. İkinci verilen misyon da, yine Türkiye Ermenilerinden, yani Osmanlı tebaasına ait, Osmanlı vatandaşı olan Ermenilerden gönüllü birlikler oluşturularak bunların Rus ve İngiliz-Fransız ordularında bir koçbaşı rolü üstlenerek Türk Ordusunun savunma hattını yırtmaktır. Bunları bizzat kendileri ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadırlar. En önemli örneklerden biri Ermenistan'ın ilk Başbakanı olan ve Taşnak Partisinin kurucusu da olan Kaçaznuni'dir. Kaçaznuni, 1923 yılında Taşnak Kongresine sunduğu raporda, nasıl emperyalist devletlerin aleti olduklarını, nasıl onlar tarafından

kullanıldıklarını ve kendi halklarını bu uğurda feda ettiklerini ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

Tabii işin bence en çarpıcı taraflarından biri, Osmanlı Ermenilerine verilen bu iki misyonun yerine getirilmesinin sadece bazı Taşnak teröristleriyle sınırlı kalmamış olmasıdır. Yine Çarlık arşivlerine baktığımızda, bunun çok geniş Ermeni kitlelerine sirayet ettiğini görüyoruz. Bunu nasıl tespit ediyoruz? Çarlık arşivlerinde binlerce belge vardır, bu belgelerde Rus konsolosluklarına, Rus askeri makamlarına çeşitli köylülerin veya İsviçre’de tıp eğitimi almış, Erzurum’a dönmüş genç doktorların veya zanaatkârların, tüccarların, zengin insanların, fakir insanların, yani her yaştan, her cinsten, her ekonomik sınıftan gelen geniş kesimlerin yazdıkları birçok başvurular vardır. İşte “Biz şu köyden bilmem kim, Rus ordularında ezeli düşmanımız Türklere karşı görev almaktan büyük onur duyarız, bizi askere kaydedin” diye. Bu şekilde binlerce belge bulunmaktadır. Ruslar bunların kayıtlarını tutmuşlardır, köy köy listeleri vardır ve bunların hepsi Türkiye Ermenisi’dir. Bu başvuruların hepsi de tehirden çok çok önce, 1914’lü yıllarda başlamıştır. Bu da cephe gerisindeki tehdidin ne kadar büyük olduğunu ve tehirdin de ne kadar haklı gerekçelere dayandığını kanıtlamaktadır.

Tabii Çarlık arşivlerindeki bence en önemli belgeler, Ermeni gönüllü birliklerinin katliam ve yağma politikasıyla ilgili belgelerdir. Çarlık Rusyası, Ermenileri silahlandıran, onları örgütleyen, ayaklanmaları kışkırtan, finanse eden bir devlettir. Fakat Çarlık arşivlerinde bile Ermeni gönüllü birliklerinin yaptıkları katliamlarla ilgili birçok belge bulunmaktadır, yazışmalar vardır, raporlar vardır, hatta talimatlar vardır, bunların önlenmesiyle ilgili. Hatta ve hatta Çarlık askeri mahkemeleri kurulmuş, bu askeri mahkemelerde Ermeni gönüllü birliklerinin komutanları, çeşitli subayları, erleri, Müslüman nüfusa karşı katliam ve yağma yapmaktan dolayı yargılanmışlar ve birçoğu idam cezasına mahkûm edilmişlerdir. Dolayısıyla, onları kullanan Çarlık yetkilileri, yani Türkiye’nin o zamanda savaştığı resmi düşmanı olan Çarlık ordularının askeri mahkemeleri bile, bu Ermenilerin katliamlarından illallah demişler ve bunları kayıt altına almışlardır.

Ben bu askeri mahkemelerin bütün karar metinlerini topladım, 600 sayfayı aşkın iddianame, mahkeme kararları, tutanakları vb. bulunmaktadır. Bunlardan bir tane örnek vermek gerekirse, Ermeni gönüllüler, bir Müslüman köyündeki 26 tane kız ve kadına tecavüz ve kasıtlı işkence etmekten ve bunların çoğunu öldürmekten dolayı yargılanmışlardır. İşte burada tek tek isimleri yer almaktadır. Karapet Çamkoçyan, Martirus Akopyan vd. diye gitmektedir ve bunlar idama mahkûm edilmişlerdir.

Yine önemlidir, bu katliamlar tehirden önce başlamıştır ve bunlar bizzat Türkiye'nin düşmanı olan makamlar tarafından kayıt altına alınmıştır. Tabii yüzlerce örnek vermemiz mümkündür. Zamanın sınırlı olmasından dolayı sadece birkaçıyla yetineceğiz.

Yine bununla ilgili önemli bir raporu yeni çevirerek tam Türkçe metnini de yayınladık. Kafkas Cephesi'nin Kurmay Başkanı Bolhovitinov, 65 sayfalık bir rapor yazıyor. Ne zaman? 11 Aralık 1915 tarihinde, yani savaşın devam ettiği ve savaşın en ateşli olduğu zaman. O dönem, Ermeni meselesinde hararetin en yüksek olduğu bir süreçtir. Bolhovitinov kimdir? Türkiye'nin düşmanıdır, kurmay başkanıdır, sadece sıradan yerel bir merkezdeki bir komutan veya subay değildir, bütün karargâha hâkim olan, dolayısıyla bütün belgelerin aktığı bir kişidir Bolhovitinov. Dolayısıyla, bütün cephedeki olayları en yakından gören şahitlerden bir tanesidir. Bolhovitinov'un Çarlık makamları tarafından verilen görevi, Türk ordularını alt etmektir, yani Türkleri ne sevebilir ne de sempati besleyebilir, tam tersine Türk ordularını alt etmek üzere programlanmış bir tuğgeneralidir. Ermeni meselesiyle ilgili raporda "Ermeniler taş üzerinde taş bırakmadılar Müslüman köylerinde, kadın, çoluk çocuk, sivil-asker ayırt etmeden hepsini kılıçtan geçirmişlerdir, bunlar sistematik bir şekilde yapılmaktadır" demektedir. Yine Bolhovitinov, Ermenilerin de kayıplar verdiğini, fakat Ermenilerin de bunları her zaman için abartarak aktardıklarını, dolayısıyla Ermenilerin verdikleri rakamlara asla güvenilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Ermeniler kayıp verdiyse, bunun suçlularının, ilk bu kırımını ateşleyen Ermeni çeteleri olduğu vurgulanmaktadır.

Tabii Bolhovitinov, raporunda çok çarpıcı başka tespitler de yapmaktadır. Çok kısaca özetleyecek olursak, 19. Yüzyılda Ermeni meselesi diye bir sorun olmadığını söylemektedir. 19. Yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte İngiltere'nin bu meseleyi kışkırttığını ve Rus-Türk ittifakının önüne geçmek istediğini, yani eğer Ruslarla Türkler birleşirlerse, İngiltere'nin doğudaki planlarını gerçekleştiremeyeceğini, Türklerle Rusların arasını açmak için böyle bir sorun ortaya attıklarını ve Avrupa diplomasisinin bu amaca ulaşmak için Ermenilere kendi yardımlarıyla bağımsız ve özgür Ermenistan fikrini aşıladığını, bunun sonucunda da Ermeni liderlerinin de, gerçekleşmesinin hayal olduğunu bildikleri halde bu işe koyularak kendi halklarını feda ettiklerini, bu temelde terör eylemlerine giriştiklerini, terör eylemleri sonucunda da karşılıklı kırımını ateşleyerek yaşanan acıların mesuliyetinin Ermeni liderlerinde olduğunu ifade etmektedir. Yine bu yapılan katliamlarla ilgili ayrıntılı bilgiler de Bolhovitinov'un raporunda bulunmaktadır.

Tabii esas Birinci Dünya Savaşı çerçevesinde meseleyi ele aldığımız için, Sovyet dönemi arşivlerindeki belgelere geçmeyeceğim. Fakat şunu ifade

etmek istiyorum: Ermeni çetelerinin Müslüman nüfusa yönelik mezaliminin sadece Birinci Dünya Savaşı ile sınırlı olmadığını ifade etmek lazım. Sovyet arşivlerinde, Taşnak Ermenistan'ı döneminde yine Müslüman nüfusa yönelik çok geniş bir etnik temizlik politikasının uygulandığını kanıtlayan birçok belgenin olduğunu belirteyim. Bunlardan bir tane örnek vermek gerekirse, bir Ermeni tarihçisi olan Lalayan'ın, kendisinin 1936 ve 1938 yıllarında Sovyet Bilimler Akademisi'nin yayın organlarında yazdığı makaleler vardır, ben bunları da Türkçe'ye çevirerek yine kitap olarak yayınladım. Lalayan bu makalelerinde bir istatistik yayınlıyor. Lalayan yaptığı istatistiki tabloda, iki buçuk senelik Taşnak iktidarı döneminde bugünkü Ermeni sınırları içerisindeki Türk nüfusun yüzde 77'sinin imha edildiğini; Kürt nüfusun yüzde 99'unun, Yezidilerin yüzde 40'ının Taşnak iktidarı tarafından ortadan kaldırıldığını bizzat Ermeni arşivlerindeki belgelere dayanarak kanıtlamakta, bunu bir tabelayla da ortaya koymaktadır.

Yine bahsetmiştim, Ermeni belgelerine, Rus arşivlerinde rastlamak mümkün. Bunlardan bir tanesini örnek vereceğim: 1920 yılında Beyazıt bölgesinden bir Taşnak subayı, karargâhına bir telgraf yollar. Bunun Ermenistan arşivlerindeki kayıt numaraları da elimde bulunmaktadır. Subay, *"Komutanım, biz çatışmadan sonra Türkleri geri püskürttük. Daha sonra köylere giderek sağ kalan kadınları, erkekleri, çolukları çocukları ayırt etmeden topladık, bu köpeklerle karşı kurşun kullanmayı bile bir masraf olarak gördüğümüzden dolayı, hepsini kuyuların içerisine toplayarak, ağır kayalarla ezerek imha ettik"* diyerek övünmektedir. O zaman tabii bunlar garip değildir, Taşnak ordusunda rütbe almak, Türk katliamı yapmaktan geçmektedir. İşte bahsedildi, Aram Paşa'nın paşalığı oradan gelmektedir. Diğer bütün Ermeni komutanların rütbeleri de öyle. Bunu benim kendi ifadelerim olarak algılamayın, bunları ben arşiv belgelerine göre aktarıyorum. Dolayısıyla bu tür hareketler bir övünç sebebidir, dolayısıyla bunları da pervasızca yazmışlardır. İşte o yüzden bugün Ermenistan, kendi arşivlerini açmamaktadır.

Bunlarla ilgili başka örnekler de vermek mümkündür. Mesela Mavi Kitap vardır, meşhur. Mavi Kitap çıkar, Mavi Kitap'ın arkasından Jöntürk Hükümetinin Beyaz Kitap'ı çıkar. Hemen onun arkasından ona cevaben, Beyaz Kitap'a karşı 1918 yılında Paris Konferansı'na sunulmak üzere Taşnaklar bir Kırmızı Kitap hazırlarlar. Taşnakların hazırladığı bu Kırmızı Kitap'taki Ermeni iddialarına karşı da Gürcüler bir Kırmızı Kitap hazırlar. 1920 yılında Sovyet yetkilileri son noktayı koyar, bir Kızıl Kitap derlerler, bu da bir rapor olarak sunulmuştur, bir kitap olarak basılmamıştır, arşiv belgelerinden oluşmaktadır, bunları Türkçe'ye çevirip yayınladık. Bu Kızıl Kitap'ta yine özellikle Kars-Ardahan bölgelerinde, yani Cenubi Garbi Kafkas

Cumhuriyeti sınırları içerisinde Taşnakların yaptığı mezalimler belgeleriyle aktarılmaktadır. Yine bunları yayınlayan, efendim, işte ne kadar köyün basıldığı, camilerin nasıl yakılıp yıkıldığı, halıların çalındığı, şu kadar ekinin imha edildiği ve şu an burada aktarmak istemediğim derecede vahşetlere varan bir şekilde, yaş-cins ayırt etmeden Müslüman nüfusa karşı yapılan vahşilikler de ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Bu da yine ne Osmanlı Hükümetinin, ne Ankara Hükümetinin bir belgesidir. 3. Komünist Enternasyonal'e bağlı Doğu Halkları Propaganda ve Harekât Konseyi hazırlamıştır.

Ayrıca iki arşivi incelediğimizde, nüfusla ilgili rakamlar da çok nettir. Büyük Ermenistan kurulmak istenen bölgedeki Müslüman nüfusun Ermeni nüfusa oranla 5 kat fazla olduğu, Çarlık ve Sovyet makamları tarafından bizzat belgeleriyle kayıt altına alınmış ve ortaya konulmuştur. Dolayısıyla, ifade ettiğim gibi, Özellikle Birinci Dünya Savaşı ile ilgili Çarlık arşiv belgeleri, yani Osmanlı'ya düşman olan bir kuvvetin belgeleri bile, Ermeni meselesinde Türkiye'nin ne kadar haklı olduğunu, bir vatan savunması yaptığını, tehcirin bir savaş durumunda ne kadar haklı gerekçelere dayandığını ve hiç kimsenin reddedemeyeceği, hiçbir şekilde şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koymakta ve kanıtlamaktadır. Türkiye'nin düşmanlarının bunları kayıt altına almış olması uluslararası arenada da Türkiye'nin elini güçlendirmektedir.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Perinçek'e de fevkalade güzel konuşmasından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Tüm panelistlerimiz şimdi konuşmuş oldular. Onlara soru yöneltmek isterseniz, kısa ve öz olmak kaydıyla bunu sağlamaya çalışacağız. Eğer uygun görürseniz, ben size panelistlerimizin bizlere aktardıklarını çok kısa bir şekilde özetleyeyim. Böylelikle soracağınız sorular için de belki bir yol gösterici olabilir diye düşünüyorum.

Ömer Engin Lütem, Ermeni milliyetçiliğinin Birinci Cihan Savaşı'ndan sonra nasıl canlandığını bize gayet güzel anlattı. Gümrü Anlaşması'nın bugünkü Ermenistan ile Türkiye arasındaki sınırların ortaya konulması için esas bir belge olduğuna değindi ve Gümrü ile birlikte Ermenistan'ın ortadan kalktığını ve Sovyetlerin bir parçası olduğunu da altını çizdi. 1944 yılı sonuna kadar Ermeni milliyetçiliğinin ve diasporanın sadece teşkilatlanma gayretinde olduğunu söyledi ve ondan sonra, 1973'ten başlayarak, 1975-86 arasında Ermeni terör hareketlerinin belki o zaman bugün istenenleri elde etmelerine yaramamakla beraber, bugünkü durumun da kapısını açtığını ve bir büyük propaganda mekanizmasını işletmeye başladığını söyledi ve bu propaganda

mekanizmasının asıl amacının da, çünkü pek çok yazarlarımız dahi bunu sorgulayabilmektedir, “*Ne olacak, bunlar tanınsa ne olabilir?*” diye. Bunların asıl amacı, soykırım iddialarını bizlere tanıttıktan sonra, Türkiye’den toprak ve tazminat taleplerinin büyük ölçeklerde ortaya çıkacağını da hepimizin bilmesinde yarar var.

Sayın Taşkırın Hocamız, Ermeni iddialarını dört noktaya indirgedi ve Ermenilerin Türklerin ülkelerini işgal ettiği, topraklarını aldığını, ikinci olarak sistemli bir şekilde Türklerin Ermenileri katlettiklerini ve soykırım uyguladıklarını ve 1,5 milyon Ermeni’nin yaşamını bu şekilde yitirdiğini iddia ettiklerini söyledi ve bunları, hepsini çürütücü mahiyette bizleri aydınlattı. Yalnız, bununla birlikte, bugün Ermeni konusunun siyasi platforma taşındığının altını çizdi. Bu arada, öldüğü yahut da yaşamını kaybettiği iddia edilen 1,5 milyon Ermeni’nin, bu rakamın doğru olmadığını Justin McCarthy’e de atıfla ifade etti. Justin McCarthy, benim de çok yakından tanıdığım bir kişidir, uzun yıllar Amerika’da beraber de çalıştık. Onun çok güzel bir kitabı vardır ve bu konuda da doğruların ne olduğunu o kitabında ortaya koyar. Türkçe’ye tercümesi var mı, bilmiyorum Hocam, siz belki bilirsiniz, ama her halükârda o kitabın okunmasında yarar olduğu kanaatimi burada ifade etmek istiyorum.

Sayın Selvi, “*Bizler olaylara karşı tarafın optiğinden, onların gözüyle bakıyoruz*” dedi. “1890-1915 arası yaşananlarla bugün yaşananlar arasında büyük benzerlik var” dedi; yanılmıyorsam böyle söylediniz. Tarihi layıkıyla inceleyip öğrenmemiz gereğinin altını çizdi ve başkalarının oluşturduğu tarihi temellere karşı bugün savunmada kalmak zorunda kalıyoruz ki, bu da bizim tarih bilgimizin eksikliğinden ve zamanında harekete geçememiş olmamızdan ortaya çıkıyor ve böylelikle de Ermeni propagandasının etkinliğini burada belirtmiş oldu.

Sayın Perinçek, Rus devlet arşivlerinde yaptığı çok derin araştırmalar üzerine ve elindeki belgelere dayanarak bir soykırım olmadığını ve bunun bir mukateleden ibaret olduğunu, Rus arşivlerinde de açıkça bulmanın mümkün olduğuna işaret etti. Asıl amacın Osmanlı’yı parçalamak üzere kışkırtmak, Batı ve Çarlık Rusya’sının Ermenileri bir araç olarak kullanma isteği olduğunu belirtti. Türk tarafının da bu arada haklı bir savunma içinde olduğuna belgelerde işaret edildiğini söyledi ve Türk Ermenilerine o tarihlerde Türk Ordusuna zorluk yaratmak, onları arkadan vurmak görevinin verildiğini belirttikten sonra, Taşnak iktidarı süresince Ermenistan’daki Türk nüfusun yüzde 77’ye yakınının nasıl ortadan kaldırıldığına değindi.

Benim en kısa şekilde özetleyebileceğim dört konuşmacımızın söyledikleri

bunlar. Şimdi eğer uygun görürseniz, 15 dakika içerisinde kendilerine çok kısa, öz sorular soralım ve mümkünse 16.45'te bu toplantımızı bitirelim diyorum.

Buyurun efendim.

FATMA SARIKAYA- Sıradan vatandaş olarak geldim buraya. Sayın Rektörümüzün kişiliğinde tüm düşünürlere sindirilme operasyonu yapılmasını şiddetle kınıyorum. Hepimizin verecek bir canı var, ama keşke bunu düşman kurşununa verseydik de, cumhuriyet savcısına değil.

Sorum Mehmet Perinçek'e: Onun babası Doğu Perinçek de uzun zamandır aynı davadan içeride. Acaba ne kadar zaman oldu, hatırlıyor muyuz? Bir seneyi geçti. O zaman Ermeni soykırımı anma gününün öncesinde alındı diye düşünmüştük. Bir sene daha geçti, bunları unutmamamız gerekiyor. Bu vesileyle kendisine de desteğimi bildirmek isterim.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkürler ediyorum Hanımefendi. Buyurun efendim.

TARIK CELAL GÜVEN- Öncelikle şu anda sorgulaması devam eden Sayın Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın bir an önce aramıza dönmesini dileyerek sözlerime başlamak istiyorum.

Efendim, 1915 olayları sırasında Moltke, Liman Von Sanders gibi Alman generallerinin o sırada en etkili askeri makamlarda olduğu söylentisi, iddiası basına da yansımış durumda. Bunun ne derece doğru olduğunu öğrenmek istiyorum ve ben de Hanımefendinin duygusal ifadelerine aynen katılıyorum. Sayın Perinçek'in babası, İsviçre'de soykırımın aksine savunmada bulundu diye biliyorsunuz İsviçre makamları tarafından suçlanmıştır. Bunu şiddetle kınıyorum ve İsviçre gibi bir ülkenin insan haklarına, insan haklarının temeli olan söz hürriyetine tahammülsüzlüğünü açıkça kınıyorum. Cevabını lütfen Sayın Perinçek'ten bekliyorum. Saygılarımla.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Hocam bu soruyu cevaplamak istiyor. Buyurun Sayın Hocam.

Prof. Dr. CEMALETTİN TAŞKIRAN- Efendim, teşekkür ederim. Bir tarih karışıklığı var orada. Moltke, Osmanlı Devleti'nde görev aldı, ama 1820'li-1830'lu yıllarda görev aldı. Hatta Nizip Savaşı'nda, Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında da görevdedir. Osmanlı'nın her yerini gezmiştir, Ermenilerle ilgili

çok önemli tespitleri olan birisidir. Hatta şu tabir ona aittir: Ermenilerin durumunu gördükten sonra diyor ki, *"Aslında bu Ermenilere Hıristiyan Türkler denilse yeridir, çünkü giyimleri, kıyafetleri Ermenilerden ayırlamaz."* O 1800'lü yıllarda yapılmış bir tespittir.

Liman Von Sanders Paşa ise, doğrudur, Birinci Dünya Harbi yıllarında Osmanlı Ordusunda görev almıştır. Biliyorsunuz, Almanları biz davet ettik. Balkan Harbi'nde ikinci bozgunumuzu yaşadıkten sonra, ordumuzu düzeltmek için, ordumuzu ıslah etmek için, ordumuzun komutanlarının komuta etme niteliklerini artırmak için Almanlardan yardım istedik, Almanlar da bunu kabul ettiler.

Hatta size burada bir şey daha söyleyeyim: Bu yardımı isteyiş şeklimiz de çok onur kırıcıdır. Sait Halim Paşa Almanlara, İstanbul'daki elçileri Vangenheim aracılığıyla bu teklifi yapmıştır. İstanbul'daki elçilerinin bize verdiği cevap şu: Diyor ki, *"Osmanlı İmparatorluğu Hükümetinin isteğini Alman İmparatorluğu lütfen kabul etmek tenezzülünde bulunmuştur"* Böyle bir ifade var gelen yazıda. Ama daha acısı, bir hafta sonra yine Sait Halim Paşa'nın Vangenheim'a bir teşekkür yazısı var. O teşekkür yazısında da Osmanlı Başbakanı Sait Halim Paşa diyor ki, *"Osmanlı İmparatorluğu Hükümeti, bu yüksek teveccühe tenezzül etmesinden dolayı şükranlarını Sayın İmparator II. Wilhelm'in tahtının ayaklarına arz etmeyi ekselanslarından rica eder."* Aşağılamaya bakın... İşte bu dönemde gelenlerden biri de Liman Paşa'dır. Liman Paşa çok önemli yetkilere sahipti; İstanbul'daki Birinci Ordu'nun Komutanlığı Liman Von Sanders'e verilmişti, bütün eğitim birlikleri ona bağlanmıştı. Askeri okullar ona bağlanmıştı. Harp Okulu'na o yıllarda komutanlığa bir Alman Albay getirilmişti. Liman Paşa'nın protokoldeki yerini söyleyeyim, siz gerisini anlayın. Liman Paşa'nın protokoldeki yeri, Enver Paşa'dan hemen sonraydı.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim. Buyurun Hanımefendi.

GÜRSEL ZENGİN- Hukukçuyum, uzun yıllar kamuda idareci olarak da görev yaptım.

Öncelikle bütün konuşmacılara bu Ermeni meselesi konusunda bizi bilgilendirdikleri için çok çok teşekkürler ediyorum.

Benim sorum bütün panelistlere. Sizlerden edindiğim bilgiye göre, bugüne kadar Ermeni meselesinin altında yatan nedenler, tarihi süreci içerisinde

öncelikle Osmanlı İmparatorluğu'nun çökertilmesi konusunda alakalı idi ve bütün tarihi olayların gelişiminde de bunu görmekteyiz. Eğer bugünkü duruma bakarsak, Ermeni meselesinin yine Türkiye aleyhine hortlatıldığı ve Türkiye'den gerek toprak, gerek tazminat taleplerinin sıkça söz edildiği böyle bir süreçte, tarihsel olarak olaylara baktığımızda, bugün ile de yakından bir alakası olduğunu şahsen düşünmekteyim. Biz sürekli kalesine gol atılmasını bekleyen, penaltı atılmasını bekleyen kaleci konumundan çıkarak, bizler de iddia makamı olarak siyasi platformda, uluslararası platformda Ermeni meselesindeki gerçekleri ortaya koymak için nasıl bir strateji, nasıl bir siyaset gütmeliyiz, bu konuda sayın panelistlerden cevap beklediğimi arz ediyorum efendim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz. Buyurun.

ÖMER ENGİN LÜTEM- Sorunun esas itibariyle kısa bir şekilde cevaplanması son derecede müşkül. Ayrıca zannedirim ki Türkiye'de hemen hemen herkes bu soruyu kendisine soruyor, pek de ikna edici cevaplar bulamıyor. Ama yine de sizi cevapsız bırakmamak için, diyelim ki 40 saniyede bir şeyler söyleyemeye çalışayım.

Bir kere ortada soykırım iddiası vardır ve bu iddianın kesinkes çürütülmesi lazımdır. Çok yazdık, çok çizdik ama yeterli değildir; çünkü bu işe çok geç başladık. Aşağı yukarı iki

Safhada. Bir 1980'lerin bir kısmında birkaç sene, bir de 2000'den bu yana geçen yıllarda bu konuda değerli çalışmalar yapılmıştır. Fakat yazdıklarımızı, anlattıklarımızı, konferanslarımızı yabancı ülkelere taşıyamıyoruz, bütün sıkıntı buradadır. Bu işi tamamen bir Türk gibi görerek değil, bu işi yabancı gibi görerek, yabancıya nasıl hitap ediliyorsa, o formülleri bulmamız lazım. Öbür türlü bu böyle gider. Daha çok söylenecek şey var, ama zamanımız yok. Zannedirim ki bu kadarı pek de parlak bir durumda olmadığımızı yeterince göstermektedir. .

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buna ben izin verirseniz iki kelime ilave edeyim. Türkiye'nin tezlerini dışarıda anlatabilmesi, tanıtılması, gerçekten bizim kullandığımız metodlar ve kendi aramızda yaptığımız konuşmaları dışarıya yansıtmanın bir sonucu olarak bugün fazla bir adım, fazla bir mesafe alamıyoruz.

Burada çok güzel konuşuyoruz. Ancak, biz burada diyelim ki 200-300 kişiye hitap edebiliyoruz ya da onun ötesinde, televizyon kanalları vasıtasıyla biraz daha geniş bir topluluğa hitap edebiliyoruz, ama bu yeterli değil. Bütün bunların dış ülkelerde, üniversitelerde, düşünce kuruluşlarında, kamuoylarında; bu kadar para sarf ediyoruz, ama bunun bilincine tam olarak varabilmiş değiliz. Lisan bilen, konusuna hâkim kişileri devletimizin de yardımıyla dış ülkelere göndermek, oralarda konferanslar, paneller tertiplemek ve derdimizi oralarda anlatmanın çarelerini bulmak son derece önem taşımaktadır. Devletin memurlarının bunu yaptıklarını söyleyebilirim. Ancak, devletin memurlarının söyledikleri, hükümetler dışı kurum ve kuruluşların söylediklerinden daha az inandırıcı oluyor. Nedense psikolojik hava odur. Onun için, sivil toplum kuruluşlarımızın mali destek de gerekiyorsa verilmek suretiyle dışarıya açılmaları ve Türk tezlerini dışarıda hiçbir yere bağımlı olmayan kuruluşlar sıfatıyla anlatmak yolunda çaba sarf etmeleri, kanaatimce önem taşımaktadır.

Bu konuda daha yarım saat konuşmak mümkün, ama benim kısaca, birkaç dakika içerisinde görebildiğim budur. Türkiye dışarıya açılmakta ve derdini onların kalıpları içerisinde anlatabilmekte zorluklarla karşı karşıyadır, mesele budur.

Buyurun.

NAMIK NURLU (Emekli Türk Dili ve Türk Tarihi Öğretmeni)- Ben, Taşkiran Hocama bir şey sormak isterim. Verilen bilgi, 241 bin ölü. Ancak, bizim dünyanın en “büyük” (!) edebiyatçılarından biri olan, “büyük” vatansever (!), “büyük” milletsever (!) ve bugün yurtdışında yaşayan Orhan Pamuk’a göre ölü sayısı bir milyon. Bu, şu demektir: Ermeni’nin ölüsü, dirisinden daha hızlı ürüyor. Bunun nasıl olduğunu bir biyoloji bilgini mi açıklayacak, siz mi açıklayacaksınız?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. CEMALETTİN TAŞKIRAN- Efendim, bu sorunun cevabı içinde zaten, çok güzel bir yorum, öyle maalesef. Bilen bilmeyen herkes konuşuyor.

Deminki soruyla da bağlantılı olarak bir cümle ilave etmem lazım: Sayın Büyükelçim söyledi; lisan bilen ve konusuna hâkim diplomatlara ihtiyacımız var. Bu doğru. Ama bunlar yeter mi? Bana göre yetmez. Bunun yanına milli şuuru koymamız lazım. Milli şuuru eksik olursa, konusuna hâkim de olsa, lisan da bilse, meseleleri savunmakta zorlanır. İşte Orhan Pamuk dil biliyor, Orhan Pamuk Ermeni meselesini de biliyor. Bilmiyor olamaz. Eksik olan başka

bir şey var burada. Milli şuura sahip olmak lazım. Bu büyük eksikliğimizdir, Osmanlı döneminden beri devam ediyor. Bir tek örnekle size bunu açıklamak isterim. Biliyorsunuz, Berlin Antlaşması bizim için çok önemlidir. Ermeni meselesinin ortaya çıkışı 1878 Berlin Antlaşması ile olmuştur dedik. Osmanlı Devleti, Berlin Antlaşması'na dört kişilik bir heyet gönderdi. Berlin'de Osmanlı Hükümeti adına bu dört kişi görüşmeleri yürütecekti. Bu dört kişinin isimlerini sayıyorum: Birincisi Mehmet Ali Paşa, başkan. İkincisi, Ohan Bağdatlıyan. Üçüncüsü, Haçik Odyan. Dördüncüsü, Karabet Varakaş. Üç tane Ermeni, bir tane de Türk Paşa. Milli şuur olsa böyle olmaz. Bu eksiklik eskiden beri devam ediyor galiba. Milli şuur da bence şart.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkürler.

Sizin söz talebinizi izin verirseniz en son değerlendirelim.

Buyurun.

ÖZEL AYDIN (Emekli Öğretmen)- Ben de bugün bu Türk-Ermeni sınırının açılması ısrarı üzerinde durmak istiyorum. Bunun ardındaki amaç, acaba enerji hatlarının Rusya üzerine kaydırılması, Azeri, Gürcistan ve Türkiye dayanışmasını bu konuda kırmak mıdır? Düşünceniz nedir, bu konuda somut veriler var mı?

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

Prof. Dr. CEMALETTİN TAŞKIRAN- Efendim, enerji meselesinin Rusya'ya kaydırılması bir plan olabilir, ama bu bizim planımız değil. Bu plan, Atlantik ötesinin planı da değil. Bu plan, başkalarının planı olabilir. Yani, bu konuda bir tek plandan bahsetmek doğru olmaz. Dolayısıyla, biz Ermenistan sınırını açma meselesinde kararı kendimiz vermiyoruz. Bize bu konuda büyük bir baskı var. Bu baskı da aslında çok anlaşılabilir bir baskı değil. Neden? Ermenistan'da Rus askerleri var, Ermenistan'ın Ruslarla ilişkileri son derece iyi durumda ve Ermenistan, ABD açısından, Rusya'ya kaptırılmak üzere. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupalılar bunu istemiyorlar, bunun önüne geçmek istiyorlar. Bunun önüne geçmek için de Ermenistan'ın nefes almasını sağlamak lazım. Ermenistan şu anda nefes alamıyor. Gürcistan ile problemleri var, çıkışı kapalı; öbür taraftan Azerbaycan ile problemleri var, çıkışı kapalı, Türkiye sınırlarını kapatmış vaziyette. Kala kala bir İran kalıyor. O da zaten çok kullanışlı bir yol değil. O halde, Batılılara göre, burada etkileyebilecekleri, etki yapabilecekleri bir tek Türkiye gözüküyor. Ama Türkiye sınırı 1994'te -herkes söylüyor bunu, ana muhalefet de söyledi, Azerbaycan topraklarının işgal edilmesi üzerine kapattı.

Aslında, Türklerin bir Ermeni düşmanlığı yoktur. Ama onlarda var. Bizde hiç olmadı Ermeni düşmanlığı. Dolayısıyla, bunlar bağımsız olduğu zaman, ilk tanıyanlardan biri Türkiye'dir ve bunları Karadeniz'e sınırları olmadığı halde, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütüne davet eden Türkiye'dir ve bu münasebetle bugün Ermenistan'da Karadeniz Ekonomik İşbirliği Toplantısı yapılabiliyor. Onun ötesinde, Karabağ işgali devam ederken, biz orada yaşanan depremden sonra, Ermenistan'a 100 bin ton buğday gönderdik, Azerbaycan'ın karşı çıkmasına rağmen, Ermenistan'a elektrik verdik. Ama gördük ki karşı taraftan bizim bu adımlarımıza herhangi bir karşı adım gelmedi. Gelmeyince ve de Karabağ ve Azerbaycan topraklarının işgal olayı üzerine biz sınırı kapattık.

Söylemeye çalıştığım şu: Şimdi bu sınırı açma fikri bizden gelmiyor, bu baskılar sonucu. Bu baskılara dayanacak, milli şuura sahip kadroların olması lazım.

Bir şey daha söylemem lazım: Ben 1990 öncesini yaşayanlardan biriyim, ağabeylerim var burada. 1990 sonrası da bilenlerden biriyim, Kafkasya için söylüyorum. Biz istesek de istemesek de, Azerbaycan ile Türkiye'nin birbirine yaklaşması sürüyor ve sürecek. Bu yaklaşmayı önleyebilmek bundan sonra çok zor olur. Elbette bu yaklaşmanın önüne set koyarlar. Ama setler aşılır. Çünkü sular iki taraftan da ana kaynağa doğru akıyor. İki tarafın yöneticilerine düşen, bu suyun önünü açmaktır. Bu suyun önünü tıkamaya çalışanlar, tarihte sorumlu olurlar. Azerbaycan'ın rıza göstermeyeceği hiçbir çözüme Türkiye yanaşmamalıdır, benim bu konuda söyleyeceğim bunlar. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Buyurun.

GÜL ARSLAN (Avustralya Gelibolu Dostluk Derneği Kurucu Başkanı)- Burada misafir olarak bulunuyorum, öncelikle aranızda olmaktan büyük gurur duydum. Yalnız, ben reçete istiyorum doktor beylerden. Konuşmaktan ziyade, "ne yapmalıyız?" üzerine konsantre olmayı çok isterdim. Biliyorum, vaktimiz yok, bir iki önem verdiğim şeyden bahsedeceğim, sonra soruma geçeceğim.

1915'te Avustralyalı askerlerin Türk askerlerinin adaletini anlatan yazıları derledim, Türkçe'ye çevirdim. Hepsinde Türk askerinin ne kadar adil olduğu anlatılıyor. Şimdi bu anlattıklarımız 1915'le çok ilintili bir kitap. Ben kitabımı reklam için değil de, yani şunu demek istiyorum: Aynı yılda bu kadar adil

olarak bulunan Türk askeri, nasıl olur da soykırımda bulunur demek için bu kitabı 25 Nisanda Avustralyalılara; şimdi Türkçe'sini bastırdım, Pazartesi İngilizce'si çıkıyor, Avustralyalıların gözüne sokacağım. Çünkü bir hafta 10 gün önce Güney Avustralya'da soykırım ilan edildi. Sayın Elçimiz Lütem'in dediğine göre, anlattıklarının bir benzeri de Yunanlar tarafından yapılıyor.

Ben Ermenilerin Türk düşmanlığı konusundaki dürüstlüklerine hayranım, ama Yunanlar dost gözüküp, onlar da Pontus. Şimdi nasıl Ermeni soykırımı iddiaları konusunda geç kaldıysak, Pontus'ta da geç kalacağımızdan endişeleniyorum. Çünkü gece gündüz Avustralya'da her zaman bir panel, bir toplantı, bir kitap, mesela "müzik festivali" adı altında Türklerin ne kadar soykırım yaptığını anlatan filmler falan gösterilir sürekli. Anlatacağım çok şey var, ama teşekkür ediyorum.

Benim sorum şu: Her zaman diyorlar ya, "*Türkler tarihiyle yüzleşsin.*" Emperyalizm ne zaman yüzleşecek? Bir şey söylemek istiyorum burada: 1908'de Meşrutiyetin ilan edildiği yıllardan yedi yıl önce Avustralyalı bir işadamı geliyor, şimdiki adı Kerkük olan bölgede petrol arıyor ve İngilizler geliyor, British Petrol (BP) öyle doğuyor, ellerinden alıyor. Bir petrol savaşı oldu Birinci Dünya Savaşı. Şimdiki savaşın da adı petrol ya da bor savaşı ya da başka savaş. Ama bu, bitmeyen bir savaş olduğu da belli. Onun için, bizim nasıl artık, hani futbolda son anda gol atıyorlar, artık gına geldi, artık milli futbol maçlarını seyredemiyorum. Biz ne zaman saldırıya geçeceğiz? Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Hanımefendi, her şeyin başında sizi, yazdığınız kitap ve onu İngilizce'ye tercüme ettirmiş olmanızdan dolayı ben şahsen kutlamak istiyorum. Çünkü pek çok Türkçe kitap var da, dışarıda anlaşılabilir İngilizce ya da diğer lisanlarda kitapların sayısı fevkalade az.

GÜL ARSLAN- Yanlış anlaşılabilir olabilir. İngilizce'den Türkçe'ye çevirdim. İngilizce orijinali, yani onların ağızlarından bizi öven...

OTURUM BAŞKANI- Tamam, İngilizce'nin orijinali olması daha da iyi, çünkü Türkçe'den İngilizce'ye tercüme edilen kitaplarda pek çok yanlışlıklar da beraberinde ortaya çıkıyor. Ben bunun acısını çok çektim. Amerika'da dağıtmak üzere gönderdikleri kitaplarda öyle ifadeler kullanılmıştı ki, bizim derdimizi anlatmak değil, bilakis onların tezlerini destekleyici birtakım anlamlar çıkıyordu. Onun için, bu tercüme konusu da Türkiye bakımından son derece önemli. Ama burada o kadar uzun zamanımız yok, bütün bunların detaylarına giremiyoruz. Size çalışmalarınızda ben başarılar diliyorum. Belki Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin sizin bu çalışmalarınızı değerlendirmek

hususunda, bizlere iletmek, daha iyi bir tanıtım yapılması hususunda yardımcı olabileceği aklıma geliyor. Onu da kısaca burada arz etmiş olayım. Buyurun efendim.

TAYYAR SADIKLAR- Sayın Başkan; Bu konuda bir ay kadar önce bizim de düzenlediğimiz bir panel oldu. Sayın Ömer Lütem Bey de panelistlerden biriydi. O paneli çözdürdük, CD olarak dağıtacağız ve kitap haline de getirdik. Onu da 24 Nisandan önce dağıtmayı düşünüyoruz. Onu da mümkün olursa İngilizce'ye çevireceğiz, ama tabii inşallah sizin korktuğunuz yanlışlıkları yapmayız. İngilizce ve Fransızca'ya çevireceğiz.

Bir sorum var bununla ilgili: O günkü panelde benim edindiğim bir izlenim vardı. Eğer biz uluslararası mahkemelere gidersek kazanırız. Siz bu kaniya iştirak ediyor musunuz?

OTURUM BAŞKANI- Ben şahsen kesinlikle uluslararası mahkemeye, Adalet Divanı'na gitmek konusundaki tezleri başından beri desteklemiyorum. Bizim böyle bir şey yapmamızı gerekli görmüyorum şahsen. Buyurun.

SALONDAN- Sayın Büyükelçim, çok teşekkür ederim, bizzat bildiğim engin hoşgörünüze sığınarak zaten söz istedim.

Efendim, ben Başkent Üniversitesi'nin Rektör Vekili Prof. Dr. Sayın Korkut Ersoy Hocanın konuşmasında kullandığı bir cümlecikten yola çıkarak, o bölümün boş bırakılmasına gönlüm razı olmadığı için söz talebinde bulundum, hemen kısaca arz edeyim efendim.

Hoca, yaşanan üzücü olaylardan mütevellit utanç duyduğunu ifade etti, bilimsel kimliğiyle ağırbaşlı bir biçimde fevkalade veciz hissiyatını burada hepimize ifade etti, memnuniyetle kayda geçirdik. Ancak, Hoca, bilimsel ağırlığıyla Prof. Dr. Mehmet Haberal Hocaya reva görülen hukuka sığmaz, insanlığa sığmaz, hiçbir kalıba sığmaz uygulamayı Atatürk Cumhuriyeti'nin hiçbir yöresine, hiçbir uygulamasına, hiçbir biçimine sığdıramadığı için utanç duyduğunu ifade etti. Utanç duyduğu, bu uygulamanın kendisiydi.

Ben de diyorum ki, Ersoy Hoca, aziz dostum, ne sen, ne ben, ne biz, ne bizim gibi düşünenler, utanması gerekenler bizler değiliz, utanması gerekenler başkalarıdır. Ama biz kimiz? Biz binleriz, 10 binleriz, milyonlarız, Atatürk'ün çağdaş Türkiye'sinin özlediği o Türkiye'nin gerçek sahipleriyiz. Biz meydanı boş bırakmaya razı olamayacak olanlarız. Biz her şeyden önce demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletinden, Türkiye Cumhuriyeti'nden yana taraf

olanlarız. İşte bizlerden, bizim gibi düşünenlerden, buradan şu anda Başkent Üniversitesi'nin semalarından yükselen o ses, duymak istemeyen kulakları açacaktır. Duymak istemeyen kulakları sağır edecektir de diyebilirdim, ama biz o değiliz. Buradan yükselen ışık, görmek istemeyen gözleri de açacaktır. Görmek istemeyen gözleri kör edecektir de diyebilirdim, ama biz o değiliz.

Pazartesi günü buraya düşen ateş, kanayamayan vicdanları yakıp kül edecektir de diyebilirim, ama demiyorum. Buraya düşen ateş, ışığa dönerek kanamayı unutmuş olan vicdanlara da ışık saçacaktır.

Son sözlerim şudur: Mehmet Haberal ve benzerlerini tutuklayabilirsiniz, gözlem altına alabilirsiniz, sorgulayabilirsiniz, hapse de atabilirsiniz, ama öldüremezsiniz. Cismi yok, ama kendisi burada, olmaya da devam edecektir. Çünkü kendisinden sonra herhangi bir eser bırakmamış olanların kaderidir ölüm, Haberal Hoca ve benzerlerinin değil. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyorum.

Buyurun.

SALONDAN- Hepinize saygılar sunarım.

Şunu söylemek isterim: Değerli bir ilim adamı, ama adam gibi adam Mehmet Haberal Hocam. Bir canlıyı yaşatmak, tüm canlıyı yaşatmaktır. Bir canlıyı da öldürmek, tüm canlıyı öldürmektir. Eğer ki eğitim ve ilim yuvaları kapatılacak olursa, yani Atatürk'ü sevmek suçsa, ben idama razıyım, Tayyip beni as.

Ermeni meselesine gelecek olursak; ben Kuruköprü, Adana il merkezinin ortasında büyüyen bir soyum. Ben 43 sene evvel de Çanakkale'de, o kanla yıkanmış toprakların içerisinde askerlik yaptım. Anzaklar da utansın, oradaki yazılan anıttaki yazıyı okusunlar. Biz Türkler, her zaman için sevecen insanlarız, fakat aslı astarı, mesnedi olmayan, yani cumhuriyeti savunmak, Atatürk'ü sevmek... Atatürk'ümüz, insanlık haysiyetinde öyle bir değerli bir insan gelmemiştir, bunu takdir etmeyenler utansın.

Ermeni meselesine gelecek olursam, nenem anlatırdı. *"Kaç yaşındasın nene?"* derdim. Affedersin, hepinizden özür dilerim, beli de kamburdu, *"Lan 120'yi geçkinim"* derdi. *"Nasıl oldu?" "Tırpanı fabrikası, yani Ermenilerin fabrikası, iki dam ilerimizde çalışan işçilerin şeyini görürdük. Cumhuriyetimizde Sümerbank diye Atatürk'ümüz tarafından takdim edilmiştir. Yeşiloba Şehitliği'nde hamile kadını Ermeniler dönüp derdi, erkek mi, kız mı diye*

karnını deşerlerdi ve hayvan sidiğini içerdik, hayvan pisliğinin içerisinde arpa tanelerini seçip yerdik.” Kasım Gülen, amcası Mustafa Rifat Gülen Eczanesinde çalışırdım, Yavuz Ağabeyin yanında. 11-12 yaşındayken Tan Sineması derler, şimdi Adana’da merkez bankasının olduğu yer. İnanın ki oluğun içerisinde kahverengi katlanmışken, dönüp bir Türk’ü gördükleri zaman, gelin size bir şey göstereyim, orada kafalarını kestiklerini...

Ben asla ve asla Ermeni’den özür dilemem. Bugünkü bulutlar üstümüzde. Başımız dik, başımız her zaman dik. Başları yerde olanlar utansın. İngiliz ve Bizans siyasetini işte oynanır görünmeyen potinler üstümüzde.

Hepinize saygılarımı sunarım.

Sayın Büyükelçim; her şey okumayla olmaz, hissetmek ve anlamak, Atatürk’ü sevmek diyorsanız, bitmez.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkürler ediyorum, hissiyatınızı biz de aynen paylaşıyoruz zaten, değerli hocalarımız da ifade ettiler ve sizin aracılığınızla tüm Adanalılara buradan sevgi ve saygılar gönderiyoruz.

Bütün panelistlerimize ve tüm siz katılımcılara, bu güzel günü bize bahşeden Stratejik Araştırmalar Merkezi’ne teşekkürlerimi sunuyorum ve burada bu toplantıyı bitirmek istiyorum.

İyi günler.

---&---